

L'EDUCACIÓ: UN CONFLICTE POLITIC.

CAIXA de PENSIONS per a la Vellesa i d'ESTALVIS

**60 Oficines a les illes Balears
al servei de l'Estalvi i del Crèdit**

**Delegació General de Balears:
c/. Colón, 20 - PALMA DE MALLORCA**

**Oficines Centrals:
Via Laietana, 56 a 62 - BARCELONA**

LLUC

SETEMBRE 76

PORTADA

Les portes de les nostres escoles ja són obertes, però no són closos els conflictes de l'educació.

Portada de Ferran Sintes

Fotos: «Diario de Mallorca»

LLUC

Revista mensual, n.º 662

Any LVI

Dircció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 32 99

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Manuel Soler i Palà

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i
Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 39

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

Sumari

Pàg.

- 2 En obrir les portes el nou curs 1976-77, **LLUC** tracta novament del tema de **l'educació: un conflicte polític**, com assenyalava l'**EDITORIAL**— presentació del present número. Un conflicte que arrossegam fa tant de temps, que sempre s'ha de plantejar de bell nou per arribar a trobar-hi unes solucions vàlides, en el si d'una bona política educativa.
- 3 Gabriel Janer Manila, l'escriptor mallorquí amb una llarga i valuosa experiència en el camp de l'ensenyament, planteja amb lucidesa i visió crítica de futur immediat el desgavell que ha induït la «Ley General de Educación»: **La ignorància general bàsica**.
- 5 Antoni J. Colom fa el balanç del **departament de pedagogia dins la nostra Universitat** (la que s'ha de crear a les Illes, s'entén) i n'exposa els projectes per al proper curs.
- 7 **L'educació permanent d'adults a les Illes: necessitats i problemes**. Vet ací un altre tema de punyent actualitat, tractat per Ramon Bassa.
- 9 Martí March i Cerdà presenta les dades i la problemàtica de **La delinqüència infantil i juvenil a les Illes**.
- 11 Dins el camp de l'educació, el **deficient mental** ha d'ocupar un lloc de prevalent atenció. ¿És així a Mallorca? Llegiu l'interessant article de Dora Muñoz.
- 13 Segons la temàtica d'aquest número, l'habitual secció **L'ESGLÉSIA NOSTRA** tracta també d'un aspecte de l'educació: **On i com desvetlar la dimensió religiosa de l'home**, per Maria Rosa Tomàs.
- 15 **Escoltisme, ara i ací**, per Tomeu Quetglas.
- 16 **TAULA RODONA** entorn de l'E. G. B. Sobre **la meua escola** cinc nins parlen, discuteixen, contenen experiències.
ESTUDIS. Aquest número en presenta dos, també sobre tema educatiu, molt interessants, de Mallorca i de Menorca.
- 18 Jaume Oliver i Jaume: **L'arquitecte Guillem Forteza i les construccions escolars a les Illes**.
- 22 Josep M. Quintana: **En el cinquantenari de la mort de Joan Duran i Pineda (1888-1926). L'«Escuela Nueva» d'Alaior, fita important de la pedagogia racionalista**.
- 25 Un recull de textos prou interessants, que ens refresquen memòria i consciència sobre l'alienació lingüística que hem suportat els darrers quaranta anys: **Autoritarisme i educació. L'educació a la postguerra**.
- 26 Paul Eluard, el vertader nom del qual era Eugène Grindel (1895-1952), poeta francès superrealista, durant l'ocupació nazi escriví el poema **Liberté**, que com a **Oda a la llibertat** ha traduït per a la nostra revista Joan Serra.
- 27 **Alaró, vila elèctrica. En el 75 aniversari de la introducció de l'electricitat a Mallorca**, per A. Amorós Borràs.
- 28 **Ha mort el poeta insular Enric Arbós i Canyelles**, per L. Vidal. Llegiu també el poema **Nins**, d'E. Arbós, tret del seu llibre «Girassols al vent».

L'educació: un conflicte polític

Novament, el problema de l'educació sorgeix en aquest temps en què, amb la tardor, les «nostres» escoles tornaran a obrir les seves portes. Després de l'estiu —un estiu calent i crític— l'escola té plantejades les mateixes dificultats que tenia pel juny, agreujades ara per un curs que comença carregat d'incerteses. La llista de problemes és llarga i difícil de resoldre, perquè la seva solució reclama respostes polítiques, les respostes d'una política educativa que recolleixi la problemàtica real de l'educació i atengui les necessitats més urgents d'aquesta hora.

La manca de llocs escolars, la no gratuïtat de l'ensenyament bàsic, el conflicte de les subvencions, les classes sobrecarregades, els treballadors de l'ensenyament mal pagats i la diversificació entre professors efectius i contractats, tot establint una diferència de sous (a igual treball, sou diferent), el problema de les llengües i de les cultures nacionals, les eleccions de representants del cos de professors d'E. G. B., que no han tornat a donar senyal de vida, la manca de guardaries i de parvularis, el desnivell que significa el pas de l'E. G. B. al batxillerat i els continguts del BUP, la Forma-

editorial

ció Professional, els P. N. N. d'instituts, d'escoles universitàries i de facultats, l'augment de les matrícules, etc..., són la llarga herència d'un temps autoritari en què els problemes de l'educació intentaren resoldre's a força de pe-
daços o de silencis.

La revista **LLUC**, conscient de tota aquesta problemàtica, ha volgut recollir en aquest número monogràfic dedicat a l'educació, una sèrie de treballs sobre la nostra realitat concreta en un intent, no d'abarcар en tota la seva amplitud la problemàtica de l'ensenyament a aquesta terra, sinó d'oferir uns punts de reflexió i de treball. Volem fer constar des d'aquí la nostra gratitud al Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Ciutat de Mallorca que ha coordinat aquests treballs. Estam convençuts que l'educació ha de ser un servei al poble i a la seva cultura; en definitiva, un servei a la llibertat dels homes.

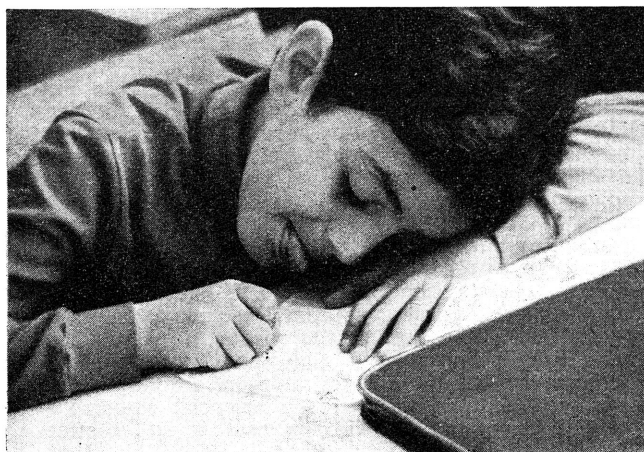
RÀDIO POPULAR

una amiga de tot lo dia

C. O. P. E.
MALLORCA

Gabriel Janer Manila

La ignorància general bàsica

L'Educació General Bàsica ha desbordat totes les previsions que imaginaren, ara ha fet sis anys, els qui pastaren l'anomenada **Ley General de Educación y Financiamiento de la Reforma Educativa**. Si acudiu als articles d'aquesta llei que fan referència a l'E.G.B. i analitzau les **Orientaciones** i les **Nuevas Orientaciones** per a la primera i la segona etapa respectivament, veureu que els propòsits són, en principi, interessants i nobles. No dic esperançadors perquè pens que de la formulació d'uns propòsits no en pot sorgir mai una esperança sòlida. Diuen que els arbres se coneixen pels fruits i no són les paraules allò que dóna credibilitat als homes. Els objectius que la llei senyalava per a aquest cicle de l'ensenyament podien entusiasmar els més ingenus, però res més. Avui, després de sis anys, els resultats de la llei són realment trists. Cal recordar que per un decret del sis de febrer d'enguany va ésser creada una **Comisión** evaluadora d'aquests resultats per a que analitzí els problemes sorgits com a conseqüència de l'evolució de la societat i precisí els camins per on anirà el futur de l'educació. El problema està en què el ritme canviant d'aquesta societat és tan ràpid i són tan fortes les forces que incideixen en cada moment dels que ens ha tocat viure, que no seria estrany que l'informe de la **Comisión** nasqués rovellat.

En realitat, la llei només compta com a punt de partida. Tot déu sap que als bons principis d'una educació personalitzada (en funció de la persona), com a síntesi pedagògica dels criteris de individualització i de socialització, al concepte d'una educació com a **permanente tarea inacabada**, i a la meta d'una formació **para el uso responsable de la libertad**, s'hi han afegit una caterva de decrets, ordres ministerials, circulars, oficis, telegrams i disposicions verbals que han arribat periòdicament d'una forma confusa i moltes vegades en contradicció amb la mateixa llei. Per això, una de les tasques més urgents que haurà de fer la comissió evaluadora haurà d'ésser una bona neteja de paperassa legislativa i buidar el femer de tot allò que no serveix per a res. Potser fóra millor, amb la finalitat de guanyar temps,

decretar l'anul·lació de tot aquest ròssec i redactar de bell nou una altra llei, simple i clara, eficaç i realista. Sobretot, si tenim en compte la quantitat de projectes que últimament han vist la llum pública des de diverses forces socials (Una alternativa per a l'ensenyament, del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Madrid, febrer 1976; Avantprojecte d'alternativa a l'ensenyament, del Col·legi de Doctors i Llicenciats de València, maig 1975; Declaració de Principis per una Universitat nova, de la Universitat Autònoma de Barcelona, febrer 1975; Declaració de principis i objectius per una universitat autònoma amb un govern democràtic, Universitat Autònoma de Barcelona, març 1976; Els problemes actuals de l'ensenyament, Comunicat de la conferència episcopal espanyola, febrer 1976; Comunicat de l'Assemblea General de la F.E.R.E., abril 1976; Els cristians davant la qüestió escolar. Una altra veu de l'església, abril 1976; Per una escola pública, declaració de la X escola d'estiu de Barcelona, document de treball, estiu de 1975; Bases per una reforma de l'ensenyament. Conclusions del IV Congrés de la Formació, novembre 1975; Per un ensenyament socialitzat i lliure en una societat genuïnament democràtica, de la Unió d'empresaris del sindicat provincial de Madrid, febrer 1976; Principis de Coordinació escolar, formulats el 1967 i ara novament discutits i redactats; Sobre la «Nova» escola pública, declaració de la Junta Directiva d'Omniun Cultural, gener 1976; Enunciació de principis del Consell Català d'ensenyament, febrer de 1976; i etc.) ens convencerem encara més de la nul·lilitat espantosa de la llei i de la paperassa que l'ha volguda perfilar.

Només els problemes que avui té plantejats l'E.G.B. basten per si sols per esgotar qualsevol ministre, per cremar totes les persones. En primer lloc: la manca de llocs escolars —i no és un tòpic—. És cert que com a conseqüència d'una política errònia de construccions i del favoritisme que ha tingut l'església catòlica a l'hora d'aconseguir subvencions i ajuts, sobren llocs escolars en algunes zones. A altres, en falten i els directors es veuen obligats a amuntegar els alumnes en classes de més de quaranta alumnes o a enviar el sobrant al col·legi de

freres mig subvencionat o de pagament que l'església empresària ha instal·lat a l'exterior de les ciutats. (Es dona el cas —concretament Mallorca n'és un exemple típic— que no gaire lluny d'aquests col·legis de «luxe» n'han sorgit els suburbis com a bolets; ciutats dormitori mancades d'escoles, de parvularis i de guarderies. Per la mateixa carretera que un parell d'hores abans ha davallat la gent d'aquells barris als seus llocs de treball, hi pugem després els autocars omnipotents dels col·legis de freres). Ja sé que em dirien que no els són rendables les escoles, a les ordres religioses. En primer lloc, els podria dir que no es pot permetre a una església que parla i ensenya en nom de l'evangeli que s'expressi en termes de rendabilitat; en segon lloc, que n'hi ha varies de rendabilitats a obtenir: la que cerca beneficis econòmics, la que cerca beneficis pedagògics per als seus alumnes i fomenta el classisme més escandalós, i la que cerca beneficis ideològics, religiosos o polítics. Cal no oblidar que es tracta sempre de beneficis, d'un rendiment a més llarg o a curt termini que s'obté bàsicament de la feina dels treballadors de l'ensenyament.

Ens podríem referir, també, a les condicions increïbles en què s'imparteixen les activitats d'aprenentatge —i no em referesc únicament al material de les escoles, sinó també a la manca de preparació de molts dels ensenyants—. (Jo he conegut una mestra amb les oposicions aprovades de fresc que no sabia distingir un mètode global de lectura d'un mètode analític, no cal dir que tampoc no el sabia aplicar). Allò que s'ha dit que els mestres tenien més preparació pedagògica i més coneixements sobre la infància que un llicenciat és simplement una beneitura. Ni els llicenciats ni els mestres —salvades les glorioses excepcions de rigor— en saben gaires coses de la profunda psicologia dels infants i no estan preparats per a emetre un judici rigorós d'orientació, en no esser fonamentant els seus veredictes en la

pura observació diària, que per altra banda, no té res d'objectiva ni de científica, car l'observació es fa sempre des d'una concepció concreta del món, des d'uns interessos particulars i subjectius.

No parl ja del divorci que existeix entre l'escola i la societat, de la política de subvencions ni de les qüestions que han sorgit sobre l'escola pública i l'escola privada, sobre l'escola única i sobre l'escola pluralista. Hauria de referir-me a les causes del fracàs escolar, sobretot en els últims cursos de l'E.G.B. i, enguany, en el primer curs de batxillerat, al massoquisme de què dona mostra una societat que tolera un sistema educatiu amb més de dos milions de **suspensos** anuals, només en el cicle d'ensenyament bàsic, dels plans d'estudi de les Escoles Universitàries del professorat i dels sistemes de selecció. Són problemes ben vius que, per ara, és ben segur que no trobaran cap altra resposta més que la dels nous decrets, les noves ordres ministerials i les noves circulars. I a l'entretant, la mediocritat i la pobresa continuaran estenent la seva ombra sobre les generacions novelles del nostre poble, sepultades en una dura, tristíssima ignorància general bàsica.

Gabriel JANER MANILA

ESTÀ FENT-SE LA TERCERA EDICIÓ DEL GRAN

DICCIONARI CATALÀ-VALENCIÀ-BALEAR

L'obra més extensa i documentada de la lexicografia hispànica, i obra feta a Mallorca.

Cada nova reimpressió resulta més costosa, i el preu de venda més alt.

ADQUIRIU EL DICCIONARI ARA MATEIX, I FAREU UNA BONA INVERSIÓ.

EDITORIAL MOLL: Torre de l'Amor, 6 A. Palma.

Distribució: LLIBRES MALLORCA. Fortuny, 5.

Un departament de pedagogia dins la nostra Universitat

per Antoni J. Colom

El curs que acaba de finir ha possibilitat la creació d'una unitat de docència i investigació dins la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat de Mallorca, que se n'ha encarregat de l'organització dels ensenyaments als quatre primers cursos de la llicenciatura en pedagogia. Això representà un avenç important sobre els cursos anteriors. Efectivament fins octubre de 1975 els ensenyaments de pedagogia només s'havien estès a cinc matèries com a màxim, i el seu migrat professorat era integrat dins l'organització de la Facultat, juntament amb els de psicologia i filosofia, en una unitat que talment un caixó de sastre amagatzemava matèries i professors sense concretar cap coordinació ni planificació.

Va ser en iniciar-se el curs 1975-76 quan els estudis de pedagogia començaren una singladura pròpia i es doblaren gairebé el nombre d'assignatures (fins a nou) i s'organitzaren en unitat departamental autònoma, tal com la resta que conformen l'estructura organitzativa de la nostra Facultat humanista.

Nogensmenys cal que ens atenguem al que en realitat ha suposat la inauguració d'aquesta unitat universitària. Es considerarà ja des d'un principi i amb ple encert que aquest curs 1975-76 seria un període de preparació i assaig. Cal tenir present que serà a partir del proper octubre quan els estudis de pedagogia culminaran amb la plena consecució de la llicenciatura. Darrera Madrid, Barcelona i València, la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat serà el quart centre estatal que assoleix aquesta meta. El darrer curs ha servit aiximateix per a organitzar i introduir unes bases d'acció a desenvolupar a partir d'ara. Hom va preferir un grup mínim de professors per tal que, treballant estretament i en vertader equip, creàs una infraestructura d'actuació i plantejàs uns objectius a aconseguir tant en les tasques docents com en les d'investigació. Tot això va ser matisat en nombroses ocasions i sovint especificat concretament pels propis alumnes, per llurs interessos, per llurs concepcions i per llur contacte amb una realitat que possiblement els arriba més viva i activa que al professorat.

El proper curs 1976-77 el departament de pedagogia oferirà devuit assignatures que estaran a càrrec de nou professors. Amb això es crearà la major unitat departamental de la Facultat de Filosofia i Lletres de Ciutat i també s'aconseguirà cursar tota la llicenciatura de pedagogia.

La gestació d'una nova llicenciatura ha de suposar forçosament la possessió d'una política departamental a bastament clarificada, puix si no hi fos es cauria en una inconnexió formativa i d'investigació que tiraria per terra les millors intencions. Alumnes i professors tenen suficientment clarificats els punts en què s'ha de centrar la labor i la funcionalitat d'un departament de pedagogia dins del nostre context socio-cultural. Concretament es parteix dels següents aspectes:

—Adequació a la realitat cultural i lingüística de les Illes.

—Esforç total per possibilitar un canvi en la pràctica escolar dels nostres centres.

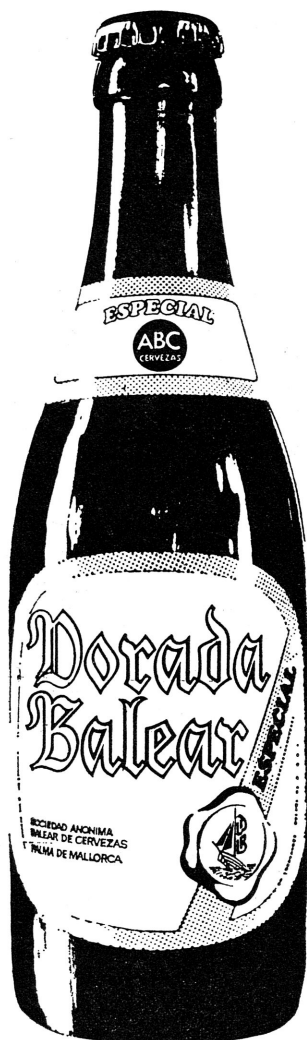
—L'educació és concebuda des d'un concepte ampli de pedagogia.

—Vocació universalista i científica.

Matisant més aquests aspectes diré que els dos primers es refereixen concretament a les circumstàncies des de les quals sorgeix el nou departament. L'estudi i la investigació pedagògica ha de suposar un acte de servei al coneixement de la realitat socio-cultural d'on emergeix i on s'aplicarà. Per altra banda sorgeix aquí el va-

Dorada Balear

Bona Cervesa (ESPECIAL)

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

lor transmissor que posseeix l'educació i la ineludible obligació que té de ser respectuosa amb els valors populars i culturals d'aquell poble on s'aplica.

Per altra banda l'educació i la seva eficàcia es fonamenta en els mitjans, mètodes i tècniques transmissives que codifiquen les realitats culturals, lingüístiques, valors, etc. que un plantejament formatiu utilitza. Des d'aquesta perspectiva el departament de pedagogia manifesta i és conscient de la importància que la praxi posseeix en pedagogia. Ve aleshores la necessitat d'innovar la pràctica escolar a qualsevol nivell proporcionant eficàcia a noves estratègies que forçosament han de succeir a les rutines que la pedagogia oficial ha estat incapaç de desenterrar de la nostra realitat pedagògica. A una pedagogia defensora i transmissora de la nostra idiosincràsia ha d'ajuntar-se una pràctica educativa eficaç que faci possible una culturalització desalienadora de les nostres generacions.

Els dos darrers postulats esmentats es conceben com elements generals i contextuals dels indicats anteriorment. Efectivament concebem l'educació «àmpliament»; no sols a nivell institucional sinó sobretot i abans de tot a nivell humà. L'educació es concep com una arma formativa i transformativa que incideix des de diverses perspectives —endemés de l'escolar— al llarg de tota la vida de l'home. Per altra banda i com estudiosos de l'educació som conscients que la pedagogia es troba en constant transformació i avenç. Això suposa refrendar la nostra vocació universalista i científica per introduir i propagar en el nostre context els últims avenços científics que realitzen les ciències de l'educació i àdhuc, a partir dels nostres mitjans, possibilitar amb el nostre treball l'avenç científic de la pedagogia i protagonitzar també el seu constant desenvolupament.

Aquestes línies mestres de pensament es concreten a nivell d'investigació en uns nuclis temàtics molt concrets que possibilitaran el dia de demà un ventall ben connexe de treballs, vàlids per a la millora de la pràctica educacional dels nostres centres i per a un major coneixement de la història, cultura, valors i situació social del nostre entorn. Quatre tesis de llicenciatura gestades, dues tesis doctorals en marxa i altres tesis de llicenciatura que s'estan fent conformen la infraestructura investigacional que inicien les primeres singladures pels camins definits.

Concretant ja, no serà d'estranyar que els nuclis d'investigació siguin preferentment els de la història de l'educació, sociologia de l'educació, antropologia pedagògica, centrats tots ells en l'estudi de la realitat insular. La tecnologia didàctica, aplicada a la nostra llengua i cultura per aportar un bagatge cultural quasi extingit i una reforma de la praxi escolar; l'educació comparada, com exercici previ a nivell de diagnòstic abans d'implantar qualsevol estratègia o sistema nou; i finalment l'estudi de les ciències de la conducta, la pedagogia cibernètica i les teoritzacions i experiències més noves seran presents com elements metodològics i encaminadors dels nuclis experimentals abans esmentats.

Creim plenament que solament la síntesi entre actualitat científica pedagògica i idiosincràsia popular pot possibilitar un sentit al recent estrenat departament de pedagogia, així com una utilitat de servei a la pràctica educativa dels nostres centres i conseqüentment una experiència vàlida a nivell general de la pedagogia.

ANTONI COLOM

L'educació permanent d'adults a les Illes:

Necessitats i problemes

per Ramon Bassa

En la necessària concisió a què obliga el breu espai de què es disposa, esbossaré algunes de les línies sociològiques trobades a l'anàlisi de l'Educació Permanent d'Adults a nivell d'ensenyament estatal a les Illes, amb especial referència a Mallorca.

0. El concepte que té l'Administració sobre l'E.P.A.:

El M.E.C. en un quadern informatiu que ha editat ens diu les dues acepcions que li dóna al terme Educació Permanent:

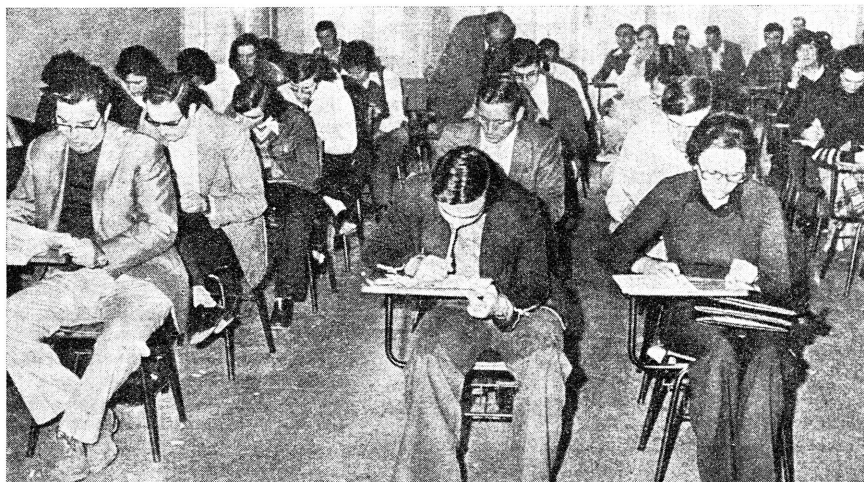

Foto Torrelló

Assistència Palmesana

amb el desig de
fomentar actes
culturals ofereix
cada dissabte
teatre o varietats

c/. Ramon Llull, 11
Tel. 21 12 28

Ciutat de Mallorca

0.1. «...Comprende todo el proceso educativo a lo largo de la vida del hombre como una permanente tarea inacabada desarrollada a través de los diversos niveles y grados del Sistema Educativo y en todas las formas de Educación Extraescolar». (1)

Aquest és el sentit general que a Europa es dóna al terme. Però a l'Estat Espanyol sorgeix una altra acepció que guanya a aquesta primera i que tindrà pràcticament tota l'atenció legislativa:

0.2. «Como un nivel específico del Sistema Educativo, cuya finalidad es ofrecer a los adultos en edad extraescolar la posibilidad de cursar estudios de los distintos niveles educativos o atender a su perfeccionamiento, actualización y readaptación profesional, así como a su promoción y extensión cultural». (2)

Però, s'han complert mínimament, aquest propòsits?

1. Anàlisi sociològic de l'E.P.A. a les Illes.

1.1. El mercat de l'analfabetisme
Les persones de més de 14 anys

que hi havia a l'any 1970 a les Illes que no sabien llegir ni escriure, segons elaboració pròpia extreta de les dades del Cens de la població de l'Estat Espanyol, eren: **43.129**, de les quals el 70 % eren dones. A quaranta alumnes per mestre, es necessitarien 1.078 mestres per només ensenyar els mínims instrumentals que la societat actual «exigeix» per concedir un «bon lloc» de treball. (Serien tots els mestres estatals que ara hi ha a l'E.G.B. de les Illes).

A la Ciutat de Mallorca la xifra de gent que no sabia llegir ni escriure a l'any 1970 era de **12.950** persones, que a 40 alumnes per mestre ens donen unes necessitats de **324 mestres**.

¿I quants de mestres dedica l'Estat per resoldre aquest problema a les Illes? Doncs, les xifres oficials són prou clares: **DOS MESTRES!!**

Cadascú que tregui les seves pròpies conseqüències d'aquests fets.

(1) La Educación Permanente de Adultos. Servicio de Publicaciones de M.E.C.; Madrid, 1973; p. 6.

(2) Ibidem, p. 6.

1.2. Els estudis incomplets de la població de les Illes i de Ciutat

Segons les dades oficials hi ha a les Illes a l'any 1970: 129.538 persones —sense comptar les del grup anterior— que no arriben a tenir l'Ensenyament Primari acabat, (El 24'30 % de la població), de les quals 89.295 no han rebut cap ensenyament. Per tant, teòricament, les necessitats escolars de l'Educació Permanent per als que ja saben llegir i escriure però que no tenen l'Escola Primària acabada, seria de l'ordre de 129.538 places, i a la Ciutat de Mallorca comprendria a 44.883 persones —el 20'64 % de la capital.

Comparant necessitats i realitzacions (només un centre estatal amb dos mestres) es veu l'actuació educativa a les Illes.

1.3. Classe social de l'alumnat del Centre Estatal de l'E.P.A. de Ciutat

Qui ha rebut aquest ensenyament? Qui s'ha trobat en la situació de no tenir un títol o haver estat mal escolaritzat? Doncs a una enquesta passada a tots els alumnes que assistien el curs 1973-74 a l'únic Centre Estatal i que funciona a Ciutat, resulta que:

Els fills —homes— es troben més ben situats socio-professionalment que els seus pares, i una tercera part es poden considerar treballadors qualificats, les altres dues terceres parts,

són a on hi ha més diferències en comparar el nivell cultural que tenen els alumnes i el tipus de treball que fan: un 25 % dels qui aspiren a tenir el Certificat d'Estudis són obrers no qualificats, comparat amb només el 10 % dels homes que assistien a les classes de Graduat Escolar. La diferent posició socio-professional es relaciona amb la situació cultural.

Les diferències socio-culturals entre les dones són molt més marcades que en el cas dels homes, cosa que no ens ha d'extranyar si miram l'origen social dels pares de les alumnes: les dues terceres parts de les joves que treballen i que aspiren a treure's el Certificat d'Estudis Primaris, són obreres no qualificades, de les quals el 66 % procedeixen de pares que també són ells obrers no qualificats.

Ni els quadres superiors ni els professionals liberals universitaris, ni els tècnics mitjans ni quadres intermedis, ni inclús els petits propietaris, es troben entre els alumnes, fet que ens demostra l'afirmació de J. L. Aranguren quan diu: «...La Enseñanza está organizada según formas ocultas de desigualdad que no son sólo institucionalmente universitarias, sino (en apariencia) estrictamente intelectuales. Los que triunfan, sin recomendaciones de ninguna clase, en las pruebas universitarias (exámenes, etc.) es de presumir —se piensa— que sean los mejores. Pero da la casuali-

dad de que, en su mayoría, proceden de las clases superiores. ¿En qué consiste realmente esta «casualidad»? (3)

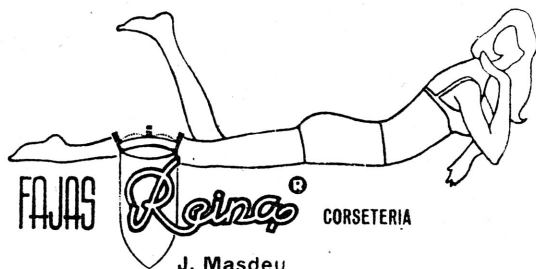
2. La qüestió queda oberta!

Aquestes pinzellades educatives responen a uns problemes d'arrel socio-econòmica i política, dels quals apareixen algunes contradiccions clares i altres de més amagades, a través d'una parcel·la del camp de l'educació.

Les possibles solucions a la situació actual, harien, doncs, d'ésser solucions globals, perquè els problemes també són globals, ara bé, això no ens ha d'impedir senyalar la conveniència de seguir unes passes en funció de les necessitats que ara i aquí tenim: Aules de Cultura als barris de Ciutat i als pobles, a on mitjançant un ensenyament més crític: estudi dels problemes del barri o del poble, lectura i comentaris de les notícies dels diaris, coneixements instructius per dificultar l'explotació i embrutiment mental dels treballadors, etc. s'arribi a donar una autèntica cultura popular.

RAMON BASSA I MARTIN

(3) J. L. ARANGUREN en el pròleg de l'obra de P. BOURDIEU - J. C. PASSERON: *Los estudiantes y la cultura*. Barcelona. Ed. Labor, 1967; p. 7.

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

LA VEU DE LES ILLES

CORT

Setmanari d'informació
general sobre la problemàtica
del nostre poble

Avda. Antoni Maura, 24 Tel 213154
CIUTAT

La delinqüència infantil i juvenil a les Illes

Darrerament és objecte d'especial atenció per part dels periòdics, revistes, educadors etc., el fenomen de l'augment del delictes en tots els nivells. El delictes infantil i juvenil participa igualment d'aquesta problemàtica. El present article —que s'insereix dins el context del delictes infantil i juvenil— no és més que una reflexió general sobre aquest fenomen i una anàlisi molt esquemàtica de la realitat que sota aquest aspecte ens ofereixen les Illes. Totes les dades que empr per analitzar aquesta realitat, proporcionades pel Tribunal Tutelar de Menors de Ciutat, es refereixen als menors de setze anys en relació a la facultat reformadora del propi Tribunal. En aquest sentit he de dir que aquests menors no poden ser anomenar jurídicament delinqüents per mor de l'edat; així i tot utilitzaré aquest concepte d'una forma genèrica.

A partir dels anys 60 s'inicia a les Illes, i més concretament a Mallorca, un procés de desenvolupament econòmic que tindrà com a motor bàsic, el turisme. Aquest procés, que s'accelera notablement a partir de 1969, sofrint una forta i progressiva recessió a partir dels anys 1972-1973, produeix tota una sèrie de transformacions en tots els àmbits de la nostra societat, alhora tancada i amb una economia basada quasi exclusivament en l'agricultura: socials, econòmics, culturals, sexuals, religiosos, morals, de costums, etc. Senyalem en relació a les transformacions que es donen, que es produeix un progressiu abandó del camp que traspasa la seva mà d'obra cap a les zones turístiques de serveis i a la construcció, i una important immigració de la Península; es passa a una societat consumista amb un gran augment del parc de cotxes, i un llarg etcètera de transformacions. Però aquest creixement ha estat desequilibrat i poc harmònies amb totes les conseqüències que això comporta no tan sols des del punt de vista econòmic, social, ecològic..., sinó també des del punt de vista del comportament humà.

Una de les conseqüències de tot això és l'augment del delictes en tots els nivells; les estadístiques, en aquest sentit, ens ho confirmen i demostren: les drogues, les violacions, els robatoris, les males conductes, els delictes sexuals, etc., han crescut de forma extraordinària. Prova d'això és que les Balears, com també altres llocs turístics i industrials, ocupa un dels primers llocs en furts, estafes i altres delictes d'aquesta mateixa mena dins el «ranking» nacional. Els subjectes d'aquestes delictes solen pertànyer generalment a les classes socials baixes i als immigrants.

Entre els joves menors de setze anys, els delictes que més han proliferat són els que hem mencionat abans amb algunes matisacions. Des de la vinguda del turisme, malgrat les clàssiques recessions, les infraccions dels menors han augmentat d'una forma progressiva. Així de 207 expedients en 1970 —tots de facultat reformadora— s'han passat a 251 en 1976. I al primer trimestre de 1976 els expedients ja arribaven a 70, i les vacances escolars i la temporada turística encara no havien començat. L'augment sense esser espectacular, és prou significatiu.

D'una anàlisi més concreta dels expedients d'aquests darrers anys del Tribunal Tutelar de Menors, podem dir que a grans trets les característiques més importants que presenten, són les següents: un augment dels robatoris de diners, objectes i vehicles de motor, un progressiu augment de les fuites de casa i de les males conductes. Tots aquests delictes es manifesten especialment entre els al.lots. Per altra banda en relació al sexe femení el nombre de les expedientades és prou inferior al dels al.lots, la qual cosa a més de reflexar una realitat objectiva, ens demostra que a l'hora de denunciar les al.lotes se sol anar més alerta; pot esser una lacra per tota la vida. Així mateix cal dir que entre aquestes darreres les infraccions més freqüents es refereixen

a aspectes tals com mala conducta i diverses infraccions relacionades amb el sexe. Una altra característica és l'augment d'infraccions realitzades en grup. Les famílies d'aquests joves solen pertànyer a la classe baixa amb força incidència entre els immigrants.

De totes aquestes característiques molt superficials i esquemàtiques un pot treure la seva pròpia conclusió. Jo, en aquest sentit, destacaria una sèrie de conseqüències: En primer lloc crec que s'ha de tendir a definir el delictes en termes sociològics. El terme de delictes —que en principi podem definir jurídicament— és un concepte molt relatiu; amb això vull dir que el que a un lloc és considerat delictes, a una altra lloc no ho és. El delictes, doncs, vendria a ésser una manifestació determinada d'inadaptació a unes normes concretes d'una societat. En relació al que he dit, una de les hipòtesis de treball que proposaria per investigar és la d'observar el grau de correlació que hi ha entre el tipus de delictes que es produeix a una època i lloc determinats i les característiques d'aquesta època i lloc, per tal de realitzar una classificació sociològica del delictes.

El poder arribar a constatar aquest fet, ens durà a definir les causes del delictes en tots els nivells, inclòs l'infantil i juvenil. De totes maneres les causes que proposaria com a punts

de partida en relació al delictes infantil i juvenil són les següents: En primer lloc el paper, o la manca de paper, que l'infant i el jove tenen dins la nostra societat. D'això podem afirmar que hi ha una crisi d'identitat dels joves enfront a les actituds paternalistes i autoritàries que la nostra societat té envers ells. Això fa que el jove reaccioni de moltes maneres davant aquesta manca d'identitat. De totes maneres aquesta afirmació hauria d'ésser matisada en funció de la classe social a la qual el jove pertany.

L'altre factor explicatiu d'aquest fenomen, el podríem definir fent referència al concepte d'anomia, que d'una manera molt simple definiria com les discrepàncies que hi ha entre els objectius que propugna una societat determinada i els mitjans que aquesta mateixa societat dona per aconseguir-los. Això pot donar lloc —i la realitat ens ho demostra— a la utilització de mitjans il·legals per tal d'aconseguir un objectiu que pot ésser una moto, diners, unes relacions sexuals, o d'altres objectes.

D'aquesta manera, doncs, sortirien els inadaptats, els delinqüents, els marginats, els frustrats, etc. Aleshores n'hi ha que, analitzant aquests fenòmens, diuen que hi ha una manca de socialització del jove, que no s'ha integrat dins la societat. Però real-

ment, de quina socialització es parla? Es possible la integració del jove d'una classe social determinada dins una societat que li és adversa? Des d'aquesta perspectiva el delictes no és més que un signe, un senyal simptomàtic que ens diu que qualque cosa de la societat no marxa bé.

Això mateix podem afirmar de les dades referides, en relació al delictes infantil i juvenil, a les Illes. Es necessari, doncs, sense alarmismes ni sensacionalismes fàcils, realitzar estudis i prendre mesures concretes i globals per a solucionar un problema que creix de cada dia. Per això caldria parlar de moltes coses, entre les quals, de les institucions especials que hi ha a les Balears per «reeducar» el menor que ha infringit la llei. Però això ja és una altra cosa.

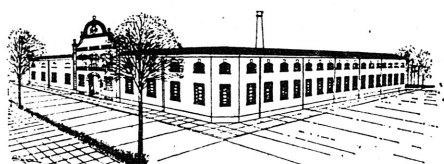
MARTÍ MARCH CERDA

VERJO

s'oli gustós d'abans
encara es fa avui

FÀBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

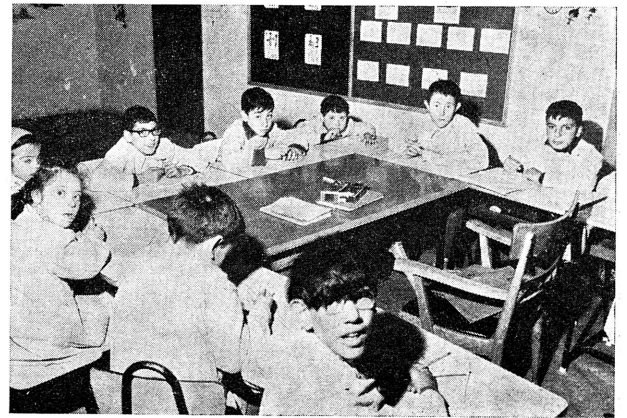
Gran Via de Colón - Telèfon 50 19 00
I N C A

L'educació del deficient mental a Mallorca

per Dora Muñoz

Tres mil cinc-cents; vet ací la xifra de deficients mentals a les Balears, segons algunes estadístiques. Aquesta dada, però, no és gaire de fiar puix el concepte de deficient mental ha estevingut un gros caixò de sastre on s'hi fiquen tot tipus de deficiències i inadaptacions controlades per una psicologia acientífica i basada en dades i conceptes estandaritzats per la nostra societat, en esquemes burgesos de comportament i normalitat que no ens inspiren molta confiança. Devora aquesta xifra, un total de 5 centres a les Illes completen el desolador quadre de l'educació especial. Tinguem present que la capacitat de cadascun d'aquests centres va de 140 a 30 alumnes... les proporcions són significatives.

Casa fundada l'any 1700

Xocolata amb ensaimades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

L'educació del deficient mental s'emmarca a un primer nivell en l'àmbit familiar i es complementa en la societat i l'escola. Així, doncs, la peça clau de l'educació del nin és la família i cal que els pares en siguin conscients, que assumeixin el problema i a partir d'aquí actuïn d'una forma coherent davant ell; en això hi juga un paper primordial la societat en general segons l'acceptació i la consciència que en tenguim, i l'escola, que ha d'estar en estret contacte amb els pares, informant-los i assessorant-los en l'educació del seu fill, comptant amb ells per a les tasques del centre; la col.laboració pares-mestres és imprescindible... Però la realitat és que aquesta col.laboració no es dona. En els dos centres de Ciutat no es convoquen reunions de pares, no s'estableixen programes d'assessorament i coordinació del col.lectiu de pares i mestres com únics directament interessats en l'educació del deficient... Això duu a un aïllament progressiu de l'escola envers la família i separa la vida del nin en dos compartiments que en la majoria dels casos fins i tot esdevenen antagònics.

Per altra banda, hi ha el conjunt de la societat on intentem integrar el nin. Però, com serà possible si els nostres centres esdevenen uns vedats sense cap tipus de projecció ni contacte amb l'exterior? (Ens oblidàvem de les festes benèfiques, les gales pro-subnormals, els donatius, etc. amb què la burgesia va complint la seva funció tranquil.litzant de consciències pròpies i alienes...) Però, és aquesta la relació del deficient amb la societat que cal establir? El problema del deficient men-

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interressi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIÓ
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 19

Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de
descompte si esmentau aquest anunci)

tal és un problema col·lectiu i és la col·lectivitat que l'ha d'assumir i resoldre. ¿Aconseguirem això si prohibim l'entrada a qualsevol persona al centre o no permetent que s'hi realitzin activitats que estableixin un contacte amb el barri, amb el marc social que envolta l'escola? Però és aquesta la realitat.

El problema de l'educació del deficient no s'acaba amb la manca de relació família-societat-escola. El problema greu és a l'interior del centre, diversificat en múltiples factors. Per una banda hi hauria la qüestió del personal que està en contacte amb el nin; en el centre **Verge de la Salut** de la Diputació provincial, hi treballen mestres i educadors com a personal docent; els primers depenen del MEC i els segons de la Diputació. Hi ha mestres contractats i altres són propietaris (com en la resta de les escoles estatals): igual treball, sou distint. Educadors, personal docent sense títol, amb més hores de treball que els mestres, salari més baix i gran control

per part de la Diputació. Tal volta aquestes dades bastin per apreciar el tipus de contradiccions internes que es poden provocar.

¿Especialització del professorat? Alguns mestres amb curs de pedagogia terapèutica i la resta de personal o qualque o cap curset ¿per ventura no és un problema del centre, en aquest cas de la Diputació, la formació i especialització del professorat?

Per a una educació autènticament efectiva del deficient mental és necessari el treball en equip de tot el personal docent, i no solament d'aquest, sinó de tota la resta del personal i dels pares dels alumnes. Cal una estreta col·laboració entre l'equip pedagògic i el conjunt del metge, psicòleg i assistent social. Aquí rau el nus de la qüestió ¿per què fer un test al nin o una exploració mèdica, si el mestre o educador que s'encarrega tot el dia de la seva educació no en coneix els resultats? Efectivament aquest aïllament entre un tipus i un altre de professionals repercuteix en l'educació del nin. La divisió en una sèrie de sectors: pedagògic, psicològic, mèdic, etc. sense contacte entre ells, va clarament en contra del tipus d'educació globalitzada i individual que ha de tenir en compte tots els aspectes de la persona.

Si els centres són com a vedats de cara a fora, ho són igualment per a les persones que hi treballen; llur funcionament, economia, etc. depenen directament de les instàncies superiors, com és ara la Diputació a través d'un Patronat d'educació especial; ni el personal del centre ni els pares tenen veu ni vot en la gestió i funcionament del centre. Per part dels mestres i educadors del centre hi ha hagut intents de control, que no han passat però de ser intents. El funcionament econòmic del centre és quelcom reservat a una sola persona. El factor econòmic boicoteja iniciatives de l'equip docent; el menjar dels nins té molt a desitjar... No s'ha permès exercir cap control al personal docent ni als pares sobre aquest aspecte, ni tampoc sobre horaris, mètodes, materials, etc.

Davant tot això, cal lluitar per a una millor educació especial, emmarcant això en la lluita per a una millora de l'educació en general, transformant-la al servei del poble treballador. És necessària la immediata creació d'escoles especials per a deficientes mentals per part de l'Estat, assegurant l'escolarització suficient i gratuïta per a tots i cadascun dels deficientes mentals de les Illes (cal recordar que devora la manca de llocs escolars, en aquests moments és igualment un problema greu per a les famílies la no gratuïtat dels que hi ha... i els centres no solament no són gratuïts sinó que ni tan sols són barats). Cal posar en marxa cursos de perfeccionament i especialització en la branca d'educació especial, de part de l'Estat i totalment gratuïts.

I finalment cal lluitar per gestionar aquesta educació especial exercint el control sobre cada un dels seus aspectes, per part del personal docent de cada centre conjuntament amb els pares dels alumnes, a través de comissions de control sorgides de l'assemblea del centre, control que s'exercirà sobre programes, mètodes, formes pedagògiques, especialització, condicions materials, materials pedagògics, economia, etc. per fer que l'educació del deficient mental respongui a les necessitats socials, a les necessitats de les classes explotades que amb el seu treball paguen un servei indispensable i inexistent... Sí, inexistent, perquè el que tenim no ens serveix.

DORA MUÑOZ

L'Església nostra

Maria
Rosa
Tomàs

On i com desvetllar la dimensió religiosa de l'home

Sovint acuden preguntes com aquestes al cor dels creients:

—Com ajudar l'home d'avui a desvetllar i fer créixer la seva dimensió de fe religiosa?

—Com ajudar a restaurar i descobrir la imatge de Déu que té tot home?

—Com ajudar a descobrir la imatge autèntica de Jesucrist, l'HOMME que ens ha mostrat el Camí per esser veritablement homes, realitzats en les nostres dimensions essencials: en tensió constant vers Déu i en solidaritat fraterna amb tota la família humana, construint el Regne de VERITAT, JUSTÍCIA, LLIBERTAT, AMOR?

—Com per altra banda, aquesta fe cristiana, fe en Jesucrist, és objecte avui d'autèntica «transmissió» d'un valor viscut i realitzat per les generacions passades i per la mateixa Església? Com fer seves les mutacions actuals de la fe i de la vida eclesial?...

Aquestes i d'altres preguntes ens suggereix el fet de l'evolució històrica del home, de la cultura, de la societat, del món en general.

L'Home.—Cada dia podem descobrir amb més força i convicció que val la pena tenir fe i creure en l'home. L'home es realment un ser meravellós capaç de posseir dins la seva unitat una infinitat de dimensions transcendents que el mantenen sempre en procés d'evolució i de nous descobriments.

No podem deixar de reconèixer, doncs, que l'home es un ser pensant, lliure, polític, tècnic, laboral, històric, metahistòric, religiós...

Però per altra banda es un ser indefens que necessita trobar un ambient favorable que l'ajudi a desenvolupar els seus valors humans i transcendents més rics i delicats. Podem, doncs, considerar que la societat, la família, l'escola i la comunitat eclesial són en la nostra història, les instàncies ambientals de desenvolupament de tot el ser humà en totes les seves dimensions.

Pel que pertany a aquest espai em limitaré al que es refereix a la dimensió religiosa i transcendent de l'home: escola i comunitat eclesial.

L'Escola — Pràcticament podem dir que l'escola té com a funció educadora ajudar el desenrotllament de l'individu en el grup social al que pertany i fer d'ell un element útil per a tota la societat i per a ell mateix.

L'Escola ha de tenir una perspectiva que ajudi a capacitar l'individu a aprendre adquirir coneixements; adquirir una actitud reflexiva, creadora, alliberada i crítica sobre el que l'envolta. La tasca de l'autèntica educació està avui en la recerca i vivència de l'autèntica «llibertat». Convé que una educació en la llibertat permeti a l'individu esdevenir allò que ha d'esdevenir: ésser cada vegada més «home». Donar la llibertat

com a perspectiva d'una educació, és escollir el desenvolupament de la persona a l'interior de les esclavituts de la producció social. És sobretot establir el moviment de l'educació cap una fe en l'home, fora de la qual, la fe en el Déu cristià no és gaire possible.

Caldrà també que els educadors — els cristians — donin explicacions sobre la paraula i la realitat de l'autèntica «llibertat»; caldrà que mostrin aquesta realitat humana de la llibertat com expressió de la seva pròpia vivència alliberadora i alliberada; que l'afrontin amb realisme, amb les esclavituts de l'existència, particularment amb les de la creixença i de l'educació. De moment aquesta paraula de «llibertat» en l'educació és encara matèria de conflictes, com també de recerques. Fins aquí hem de reconèixer que tant l'escola com els plans educatius del nostre país no han estat en general massa adequats al que hauria de ser una educació útil, vasta i en aquest sentit de llibertat que hem apuntat més amunt. S'ha acostumat a ensenyar el que no obria horitzons amples i crítics i s'ha fet reflexionar sobre el que convenia a certs grups establerts (polítics, socials, religiosos), o bé, també s'ha insistit en formes d'aprenentatge i en continguts antiquats i memorístics sense cap valor pràctic ni creativitat cultural, ni opcions lliures i responsables en l'aspecte ideològic i religiós.

Es a dir, generalment a l'individu no

si li han proporcionat instruments útils per ser un element positiu i creador en la seva societat, en els seus grups, o per a comprendre el per què dels seus actes com a home lliure, el perquè dels actes dels altres com a home solidari i el per què del seu ser transcendent i lliure per optar per una veritat religiosa o ideològica que el faci sentir membre realment, d'una comunitat humana, cultural i religiosa.

Es pot pensar també que els grans interessos econòmics del sistema capitalista, s'han inclinat amb massa facilitat vers l'opció tan tràgica com còmoda per ells, de no preparar per al país homes autèntics sinó simplement tècnics, robots, capacitats únicament per a l'exercici mecànic d'una determinada funció productora (que amb el temps podria exercir una màquina) però incapaçes de viure una vida humana profunda i autèntica.

L'escola «Catòlica». — L'escola «catòlica» o l'escola «de l'Església» com s'ha vingut dient fins ara, també ha estat implicada dintre aquestes fortes contradiccions tant en l'aspecte cultural, com en la seva orientació humana, religiosa i cristiana. Si tenim en compte la urgent necessitat d'una autèntica «revolució» en la perspectiva educativa a fi de no limitar mai el desenvolupament dels valors transcendents i més profunds del ser humà; avui es tractaria honradament de buscar una altra alternativa per una societat canviada i canviant. Per tant, defensar la «confessionalitat» del nostre sistema educatiu és un altre contrasentit i pot ser un abús, tenint en compte també, que l'actual ensenyança de la religió en l'escola és encara una reminiscència d'un Estat que s'ha dit confessional. I partint del punt de vista de transmissió d'una realitat de

fe cristiana i alliberadora, l'escola de l'Església pot ser un gros contrasentit evangèlic si la institució com a tal ha d'implicar una propietat privada; ha d'implicar un «poder» i prestigi; ha d'implicar una ideologia única per a un sector determinat de gent i ha d'implicar una selectivitat econòmica degut a l'evolució empresarial de tota institució i que forçosament ha de contribuir a un «classisme» mantingut amb «bona consciència».

Avui com a cristians i en nom de l'Evangelí de Jesucrist hem d'ajudar a promoure per la nostra societat una institució escolar com a servei públic autèntic: servei democràtic, respectuós amb els diversos modes de pensar, servei d'una escola alliberadora i crítica a fi que tot ser humà tenguí possibilitats de desenvolupar els seus valors més profunds i més nobles i pugui prendre lliurement i responsable les seves opcions ideològiques i religioses que l'han de comprometre des de l'arrel del seu propi ser.

Acceptant, doncs, la funció de l'escola com hem plantejat fins aquí, en el que respecta al desvetllament de la dimensió religiosa de l'home, la funció de l'escola seria de transmetre una cultura religiosa que compleixi la mateixa finalitat que les altres àrees culturals que col·laboren a la formació de la persona. A través de la cultura religiosa es pretén presentar la dimensió objectiva del fet religiós, dintre de la realitat socio-cultural en què es viu.

Es pretén també presentar a l'alumne la vida del seu entorn, informada pel fet religiós i la seva repercussió en la concepció del món, de l'home, de les seves relacions i de les estructures socials. I es pretén també, conèixer objectivament els signes i manifestacions religioses de l'entorn socio-cultural, com a resposta que

l'home dóna i ha de donar a la dimensió religiosa.

Comunitat eclesial cristiana i transmissió de la fe

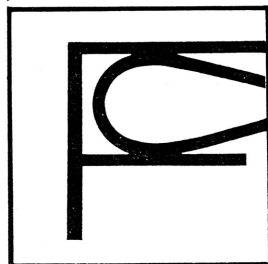
Cal tenir en compte que la fe cristiana forma part dels actes més lliures que una consciència arriba a plantejar-se. Per arribar a aquesta fe cristiana, calen moltes «fes» que ajuden a fer l'home: fe en l'altre; fe en la possibilitat de descobrir veritat... que l'individu ha de cultivar en les diverses instàncies socials, escolars i familiars. Però «creure» és endemés, un llenguatge que no pertany ni al saber ni al deure, sinó a la descoberta i al reconeixement, a la conversió. I que per la comunicació, el desvetllament i la celebració d'aquesta fe es requereixen experiències vitals viscudes en comunitat de creients en Jesucrist.

Aquesta és la tasca pròpia de la comunitat cristiana i no de l'escola pròpiament dita. Tota comunitat cristiana té unes dimensions evangelitzadores i catequètiques que han de donar vitalitat al fet cristià: descoberta de Jesucrist i vivència del misteri de «salvació».

Els cristians han de promoure la catequesi, que és transmissió viva del fet religiós, a l'interior d'aquestes comunitats. Aquesta és la institució necessària i genuïna amb què respondrem a l'exigència de la nostra Fe.

MARIA ROSA TOMÀS

Fotogravats A. Comas

- FOTOGRAVAT
- OFFSET
- DEPARTAMENT DE DIBUIX
- CREACIÓ GRÀFICA
- FOTOGRAFIA INDUSTRIAL
- ARXIU FOTOGRÀFIC
- NYLOPRINT I
- FOTOCOMPOSICIÓ

C/. Emperatriu Eugènia - 1 - D - teléfans. 294650 - 54 - PALMA.

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Tomeu Quetglas

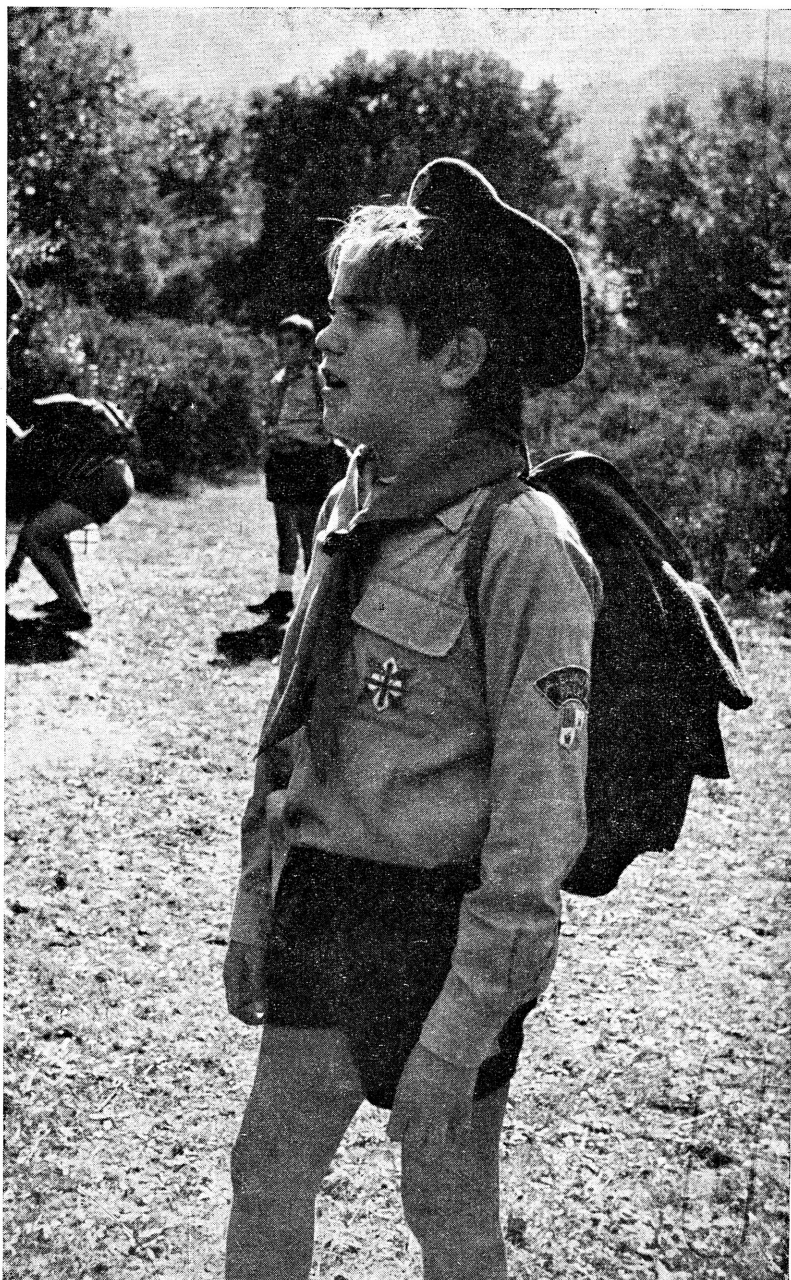
Escoltisme, ara i ací

Les raons per les quals l'escola ha passat a ser tot el contrari del que el seu nom significa originàriament són molt complexes i tampoc vénen molt a compte. L'acord deu ser unànim: avui en die l'escola és l'antitesi del temps lliure. No és gens estrany que hi hagi institucions, associacions, moviments que pretenguin utilitzar el temps lliure per a proposar activitats excloses de l'escola. En el nostre cas i des d'aquesta perspectiva, l'existència de l'Escoltisme, com a sistema d'educació del temps lliure —en definició del seu fundador—, pareix prou justificada. Si l'escola se transformàs substancialment perdent el seu caràcter aversiu i incorporant tots aquells aspectes que són necessaris per al desenvolupament integral de la persona, llavors pot-ser diríem que l'escoltisme ha perdut la seva funció específica; mentrestant...

Si des de principis de segle l'escola no ha canviat gaire en la seva essència, el seu contexte ha sofert transformacions radicals. Abans l'adolescència no comptava gaire ni com a grup d'edat ni com a grup social; qualsevol proposta feta amb una mica de traça a aquells al.lots oblidats tenia una recepció quasibé assegurada. Ara és bastant diferent; el jovent es sollicitat constantment per a invertir el seu creixent potencial adquisitiu en béns i servicis del temps lliure.

Les dificultats derivades d'aquesta «competència» constitueixen pot-ser la justificació més important de la tasca educativa que l'Escoltisme pugui dur a terme en el temps lliure. La dificultat i la urgència de la tasca augninten conjuntament.

Tanmateix les dificultats més greus no provenen de fora, sinó que estan

instal.lades en el si del moviment escolta. L'esmentada competència no faria por si l'Escoltisme, o millor dit, els escoltes no sofrissin allò que avui s'anomena «crisi d'identitat».

Me referesc especialment a l'Escoltisme, als escoltes del nostre país, que no acaben mai de posar-se d'acord sobre lo essencial de la proposta que l'Escoltisme fa als al.lots. Realment el problema té dos cares: per una part hi ha poquíssim interès entre els caps escoltes de conèixer, d'aprofundir en el mètode que, en teoria, hauria de seguir; per altra part, generalment interessa més utilitzar l'organització escolta per a fer les pròpies propostes als al.lots, en

funció de les quals el mètode escolta es adaptat, canviat o oblidat.

Des dels començos molts elements del mètode escolta han estat copiats i, en massa casos, desvirtuats per nombroses associacions els objectius de les quals sovint no s'assemblaven de res als de l'Escoltisme. Des dels començos, molta gent s'ha anat aficant dins l'Escoltisme per tal d'instrumentalitzar-lo en el seu propi profit. Militars, capellans, polítics han vist en l'Escoltisme una plataforma la més adequada per a estendre i potenciar llur adoctrinament entre el jovent.

De la instrumentalització de l'Escoltisme a la instrumentalització dels escoltes, dels al.lots no hi ha més que

una petita passa... Massa sovint els al.lots constitueixen un medi més o manco eficaç utilitzat per l'adult en vistes a assolir el seu propi objectiu (Hem de reconèixer que tot lo que fan els grans ho fan per bé dels al.lots...).

Un dels trets més originals, si no el més original, de l'Escoltisme és que constitueix una proposta educativa dirigida no als educadors adults, sinó als educadors-al.lots. La idea és clara: que cada al.lot se faci càrrec progressivament de la seva educació. Però la idea és encara més concreta: l'activitat espontània de l'al.lot, el joc és el primer i principal educador. El joc de l'educació consisteix en partir dels dinàmismes de l'al.lot i desenvolupar-los progressivament mitjançant la interacció constant amb el medi natural i social. Justament per això se defineix l'Escoltisme com un «gran joc».

Hi ha medis terriblement repressius que no permeten el joc dels al.lots. Quan una peça està perfectament encaixada dins una altra deim que «no té joc». D'altres medis en canvi estan tan poc definits que l'al.lot no té un punt de referència per a la seva activitat. La peça queda desencaixada, separada.

La funció de l'adult és d'actuar sobre el medi fins al punt que possibiliti o permeti el joc dels al.lots. L'educador adult és un «còmplice» dels educadors-jugadors al.lots. Aquesta complicitat fa possible que el joc esdevengui un gran joc; que, de cada vegada, els horitzons del joc siguin més llunyans; que el joc dels al.lots transformi en la seva mesura el medi real que l'envolta.

No s'aprèn lo que se sent, sino lo que se diu; no s'aprèn lo que se veu, sino lo que se fa. L'Escoltisme pot representar, hauria de representar l'experiència d'un joc social distint; és a dir, hauria de ser un experiment social des del qual se pogués objectivar la societat dels grans. Si un grup d'al.lots s'ha finançat i s'ha fabricat el seu banc de fuster —no se tracta de cap exemple fictici—, arribat el moment entén amb facilitat allò que vol dir la «propietat col·lectiva dels mitjans de producció»; si un grup d'al.lots se distribueix les tasques d'una activitat de comú acord pot ser que estigui aplicant el principi de «a cadascú segons les seves necessitats i de cadascú segons les seves possibilitats»; si totes les activitats se trien respectant la veu de la majoria, o millor, cercant el consens general, tal volta ens trobem amb un grup democràtic...

Tal volta donem massa importància a les etiquetes i volguem ensenyar precipitadament el nom de les coses. Això és «instrucció» —ve de defora—; l'educació surt de dedins: lo que importa és fer les coses.

Mentres no trobem els medis adequats per a proposar directament l'Escoltisme als al.lots, haurem de vetllar

per a que els grans no ens creguem els protagonistes del joc. S'ha demostrat que l'Escoltisme és ben possible sense caps: hi havia més de 100.000 escoltes abans que hi hagués una organització de caps escoltes. Igualment s'ha demostrat que és impossible fer Escoltisme sense al.lots.

TOMEU QUETGLAS PONS

TAULA RODONA

entorn de l'E. G. B.

Parlen:

Lluïsa, quart curs
Maria, cinquè curs
M. Pau, quart curs
Xavier, segon curs
Mar, segon curs

—¿Com és la teva escola?

Lluïsa.—Les classes estan ben distribuïdes. Hi ha 30 ó 40 nines a cada classe. És un col·legi religiós. El pati és gran i, sempre que jugam, hi ha vigilància.

Maria.—La meua és una escola petita. És l'escola pública del poble. El curs passat érem seixanta alumnes, a la meua classe. Hi ha algunes plantes i flors. Nosaltres les regam. Llibres? Sí, n'hi ha dos o trescents.

Xavier.—El meu és un col·legi de frares. El pati és molt gran. Ningú no ens vigila, a l'hora del joc. Hi ha un jardiner que té esment de l'herbeta. A la meua classe hi ha quaranta nins.

—¿Quins són els vostres jocs?

M. Pau.—Jugam a uns jocs que tant poden jugar-hi nins com nines, no a infermeretes, per exemple. A llops que s'encalquen, a corda, a elàstic...

Xavier.—A fútbol, a llops, a vaquers... N'hi ha uns que són els indis i s'enfilen als arbres. Quan passen els vaquers s'hi tiren a damunt i comencen a barallar-se. Simulam que tenim punyals i pistoles. Els vaquers guanyen sempre.

Maria.—Jugam a botar corda, a encalçar-nos...

—¿Què és el que més t'agrada de l'escola?

Lluïsa.—Pens que els professors ensenyen prou bé. Tenen molta paciència i no s'enfaden si han de repetir les coses dues vegades.

Mar.—Algunes professores... perquè n'hi ha d'altres que no les puc suportar.

Xavier.—M'agrada l'educació, perquè ens ensenyen a ésser bons al.lots, a no barallar-nos, ni a tirar pedres, que ens podríem fer sang.

M. Pau.—M'agraden les plantes del meu col·legi. També, que des de defora ningú no diria que sigui un col·legi. Pareix una casa de camp. M'agrada la confiança que hi ha entre les professores i les alumnes.

—¿Què és el que no t'agrada?

Mar.—El menjar. No m'agraden les bregues, perquè sempre guanyen les nines més grans. Tampoc no m'agrada Na Josefina, perquè és molt pe-

La meva escola

sada, crida i ens morreja, quan s'enfada. Quan veu un paper en terra comença a cridar. Però no l'aixeca, ella.

M.ª Pau.—Un dia es va dormir a la classe com un tronc i, quan es va despertar, perquè no ens donàssim compte de que s'havia adormit, ens va dir: **Han sido muy buenas.** I nosaltres hàviem fet un renouer.

Lluïsa.—No parla més que de les ciències socials.

M.ª Pau.—Li diguérem: A aquesta hora ens toca fer dinàmica; i diu: No, **Ciencias Sociales.** Un altre dia ens va dir: **A ver si sabéis cuando hacemos historia,** i jo vaig respondre: **Hacemos historia siempre.** I diu: **¿A usted quién le ha dicho esto?**

Lluïsa.—El menjar. Ni els excusats, perquè estan bruts.

M.ª Pau.—Fan pudor. ¿De què? ¿De què poden fer olor, els excusats? De vegades, el paper està tot escampat...

Maria.—A mi no m'agrada que els al.lots fassin renou, ni que els mestres es posin a cridar... Que no arreglin els grifos, quan estan espanyats.

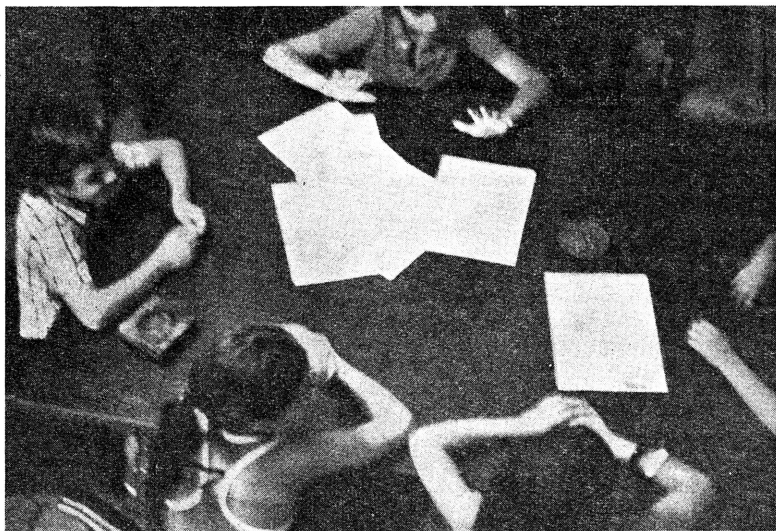
Xavier.—No m'agrada un professor, perquè pega fort i castiga... De vegades, si un nin fa renou, el treu a defora i no el deixa dinar. Sí, els treu a defora a mitjan primer plat i em fa una ràbia... A mi no m'hi ha tret mai, encara, emperò un dia em va venir ben just. Un altre nin em mossegà a l'esquena, durant el dinar. Jo vaig cridar: Ai!, i diu: «¿Què tens tu?»

«Aquest m'ha mossegat», vaig respondre. I diu, ell: «**A ti voy a ponerte un bozal.**» A un altre nin li va rompre les ulleres, d'una clotellada, aquest mestre. La senyoreta de gimnàsia tampoc no m'agrada. Diu: **A formar en círculo.** I pega molt, i quan pega clava les ungles dins la galta. Llavors diu: **Ay, guapo! ¿Te he hecho daño?** I el nin plora... Tampoc no m'agrada que, dins la classe, les senyoretetes facin seure els seus enxufats davora elles.

M.ª Pau.—Jo tenc una professora que posa Déu per tot, i no m'agrada. Molt bé, Déu en primer lloc, d'acord. Però que no afiqui Déu per tot. Fas qualsevol beneitura i comença: «**Y Dios tal, y Dios cual, Dios estará enfadado contigo.**»

Maria.—Jo crec que està bé que ens ensenyin la religió. El rector ve cada dimarts i ens dona explicacions, i ens fa preguntes. Llavors, el mestre ens posa bona nota, si hem sabut les preguntes del rector. Quan no l'escoltam, el mestre s'enfada i ens castiga, perquè no hem posat esment a les paraules del rector. Quan el rector ha fuit, el mestre ens castiga, perquè ho sap tot, el mestre.

Lluïsa.—Està bé la religió, però jo trob que no hauria d'esser una assignatura, que una cosa són les matemàtiques, les ciències, la geografia... i l'altra, la religió.

M.ª Pau.—Hi ha nines que s'aprenen de memòria les respostes del **Catecismo,** emperò no entenen res de res. Per exemple: ¿què vol dir Epifania? Ah, jo tampoc no ho sé, emperò ens n'han donat d'epifania, aquest darrer curs...

Mar.—No m'agrada que ens facin copiar una plana de religió. I si no fas bona lletra, tres planes.

—**¿Quins canvis faries a la teva escola?**

M.ª Pau.—Moltíssims. Trob que ens haurien de dar classe en la nostra llengua.

Lluïsa.—El dinar.

Xavier.—Jo canviaria la gimnàsia.

Mar.—Jo també voldria que hi hagués classes de mallorquí.

—**¿Quina llibertat teniu, a l'escola?**

Xavier.—Els més grans tenen molta llibertat, poden fer tot el que volen, emperò els petits...

M.ª Pau.—No en tenim gaire. Jo pens que hauriem de tenir la possibilitat d'entrar escola, o de no entrar-hi...

Lluïsa.—No n'hi ha gaire. Jo també pens que si un no vol anar al col.legi no hi ha d'anar.

Maria.—No hi ha gens de llibertat.

—**¿Hi aniríeu, vosaltres a escola, si poguéssiu triar?**

Mar.—Jo sí, que hi aniria.

Maria.—Sí, jo també. Si vas a escola, podràs ser qualque cosa, el dia de demà.

Lluïsa.—També, perquè si no hi vas quan és hora, et perds...

Xavier.—També. Perquè el dia de demà seré un home de profit i tendré un bon treball.

M.ª Pau.—Jo també. Però crec que l'home de profit no es fa únicament a l'escola.

—**¿Què voldries que tingués, la teva escola?**

Xavier.—Voldria que els al.lots no es barallassin.

M.ª Pau.—Que els professors fossin uns bons amics, que els poguessis dir allò que no t'agrada d'ells. Crec que nosaltres hauriem d'opinar, també, i no fer solament allò que vol el director, sinó allò que volem tots.

Maria.—No, jo crec que als mestres no els podem dir allò que no ens agrada. Els hem de respectar.

—**¿Quina és la cosa més divertida que has vist a l'escola, d'ençà que hi vas?**

Maria.—La senyoreta. Quan feim un examen, ens ho podem dir tot, perquè ella se dorm, o beca, o escriu... Llavors, quan li demanes una cosa, et diu: «Què? ¿Què has dit? ¿Què has fet?»

M.ª Pau.—Un dia els nins començaren a fer pipí davant les nines. La senyoreta va començar a cridar: **La directora os echará del colegio, incivilizados, es lo mínimo que os pueden hacer.** Un altre dia que va ploure, ens esclatàvem de riure de veure la subdirectora amb els calçons arromangats desembossant la claveguera...

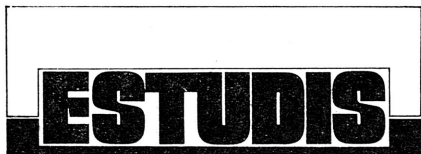
Xavier.—Un dia, la senyoreta se'n va anar al bany a fer pipí. Nosaltres tiràvem les gomes a l'aire i, quan tornava, una goma li va pegar damunt l'esquena, a la senyoreta. Tothom reia, emperò aquell nin només deia: **Perdóneme, señorita, perdóneme, ha sido sin querer.**

—**¿Heu posat algun malnom al mestre o a la mestra?**

Mar.—La bruixa.

Maria.—L'avistrús. A la senyoreta li deim: Na Tacó alt.

Xavier.—A aquell professor que pega tant li posàrem **La Bomba,** perquè està molt gras.

L'arquitecte Guillem Forteza i les construccions escolars a les Illes

per Jaume Oliver i Jaume

Guillem Forteza i Pinya nasqué a Ciutat dia 9 de març de 1892. Estudià a l'Institut el batxillerat, que acabà l'any 1908. Féu la carrera d'arquitectura a Barcelona, obtenint el títol pel desembre de l'any 1916. La seva vida professional va desenvolupar-se a Ciutat, amb freqüents sortides a la península i a l'estranger.

Entre els càrrecs i ocupacions que ompliren la seva vida, citarem els següents:

1919, Arquitecte diocesà.

1921, Arquitecte director de Construccions Escolars de l'Estat a Balears i Vocal Tècnic de la Junta Provincial de Primera Ensenyança a Balears.

1923, batle de Ciutat,

de l'any 1925 al 1930 fou Professor Auxiliar de l'Escola d'Arts i Oficis de Ciutat,

des de l'any 1926, Acadèmic de la Provincial de Belles Arts de Balears, 1928, membre corresponent de la Real Acadèmia de Belles Arts de San Fernando i, com a tal, Vocal de la Comissió Provincial de Monuments Històrics i Artístics.

1931, Delegat de Belles Arts de Balears,

1933, Arquitecte Municipal de Ciutat, dia 22 d'octubre de 1943, morí a sa ciutat natal.

Va ésser també membre honorari de la Société Française des Urbanistes i del Institut d'Art i Arqueologia de l'Universitat de París. En política havia estat tota la seva vida regionalista, no obstant, la seva carrera política oficial va discórrer dins el Partit Lliberal Dinàstic, i, com a tal, prengué part a l'Ajuntament de Ciutat, on, com hem dit, va ésser batle.

Mantengué un fervorós i actiu entusiasme per la llengua vernacla i en ella foren escrits gairebé tots els seus treballs. Els seus darrers anys foren cruels per una dolorosa malaltia, que, fins i tot, en ocasions li enfosquí la raó. Morí als 51 anys, quedant sense complir abundantia de projectes i desitjos.

LES SEVES OBRES

Per ordre cronològic aquesta és la relació:

1916.—«Llibre de Sant Bernat, abat de Clares-Valles, sobre l'amor de Déu». Mallorca. 1931.

1921.—«L'art de construir les ciutats i la Reforma de Palma». Conferència llegida en el Museu Arqueològic Diocesà les vetlles del 10 i 15 de febrer de 1921. Amengual i Muntaner. Ciutat. 1921.

1926.—«Explicación del proyecto de escalinatas del Mirador patrocinado por la Lliga d'Amics de l'Art y aprobado por el Ayuntamiento de Palma. 1922». En el fullletó «Por el decoro artístico de Palma». Impr. Marqués. Sóller. 1926.

1929.—«Estat de l'arquitectura catalana en temps de Jaume I. Les determinants gòtiques de la Catedral de Mallorca». Estampa d'En Francesc Soler. Ciutat. 1929.

1931.—«Pel ressorgiment polític de Mallorca». Estampa Soler Prats. Palma de Mallorca. 1931.

1931.—«La urbanització de Palma. Ciutat antiga i ciutat moderna». Conferència llegida a l'Ateneu d'aquesta ciutat el 24 novembre de 1930. Estampa Soler Prats. Palma. 1931.

1934.—«La irradiació estètica de l'obra lul·liana». Estampa Soler Prats. Ciutat de Mallorca. 1934.

1934.—«L'esdevenidor de la nostra Ciutat. Urbanisme mínim». Estampa Soler Prats. Ciutat de Mallorca. 1934.

1935.—«L'architecture gothique civil en Catalogne. Les loges de commerce». En «L'architecture civile en Catalogne», par Filangieri, di Candida Gonzaga, Ad. Florenza, G. Forteza, C. Martinell, J. Puig i Cadafalch, J. Rubió. Éditions de la Fondation Cambó. H. Laurens Éditeur. París. 1935.

Col·laborà assiduament a les revistes La Veu de Mallorca i La Nostra Terra, des de 1917 i 1928, respectivament, i en elles signà editorials i articles en un nombre no inferior als seixanta. Algunes col·laboracions eren

de tipus professional i tècnic, per exemple, «De l'art. El Calvari de Felanitx», LVM, 2.^a època, I, 1918, n.º 13 (30 de març); «Els finestrals de la Seu», LNT, I, 1928, p. 40; «Le Corbusier i l'Urbanisme, Cal alliberar-se de tot esperit acadèmic», LNT, IV, 1931, pp. 409-416; «El nou Grup escolar Jaume I en el glacis de Santa Caterina», LNT, VIII, 1935, pp. 178-180. Algunes tractaven d'aspectes polítics. «Consideracions polítiques. I, L'hora en que vivim: de dolor i de silenci, II, Espanya i Europa», LVM, I, 1917, n.º 46 (17 nov.); «El caire espiritual de la nostra política. I, Eclecticisme en la cultura i eclecticisme en el sentiment patriòtic. II, Sofisme. III, Socialisme, Nacionalisme i Internacionalisme». LVM, 2.ª època. I. 1918, n.º 12 i 13 (23 i 30 març). I també escrigué col·laboracions sobre aspectes lingüístics, «Literatura. Els Gegants», LVM, I, 1917, n.º 37 (15 Set.); «Nostra Parla. Diada de la llengua». LVM, 2.ª èp., I, 1918, n.º 1 (5 gener); «Bibliografia. Per la llengua catalana», LVM, 2.ª èp., I, 1918, n.º 20, (18 maig); «Classes de llengua pàtria», LVM, 2.ª èp., I, 1918, n.º 38 (1.er octubre); «L'ús exclusiu del dialecte», LVM, 2.ª èp., I, 1918, n.º 43 (15 desembre).

També va escriure uns articles a la revista «Ofrena» de Barcelona, a «Almanac de les lletres», al «Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana», a «Hoja semanal del Rotary Club», de Ciutat, i a la «Revista de Catalunya». Aixímateix col·laborà a La Almodaina, Correo de Mallorca, La Última Hora, El día, Sóller, com també a El Sol, de Madrid, i El Matí, de Barcelona.

LA TASCA DE LES CONSTRUCCIONS ESCOLARS

Ja hem dit que Guillem Forteza va ésser nomenat el 4 de març de 1921 Arquitecte director de les Construccions Escolars de l'Estat a les Balears i Vocal Tècnic de la Junta Provincial

Guillem Forteza sobre el vaixell «Mallorca»,
entre Eivissa i Ciutat (19 abril 1931)

De l'arxiu Forteza Steegman

de Primera Ensenyança. Aquests anys que omplen el temps de la Dictadura i de la Segona República, constitueixen el moment de major eufòria en la construcció d'escoles, anys en què, per altra banda, era Inspector Cap d'Ensenyament Primari D. Joan Capó, educador amb un zel extraordinari per tot el que fos educació popular i perfeccionament dels mestres, que creava per via legal escoles que l'arquitecta Forteza es cuidava d'aixecar. (Així com hi ha un grup escolar a Ciutat que duu el nom de Joan Capó, no n'hi ha cap amb el nom de Guillem Forteza, i sembla, en aquestes altures, un deure estricte de justícia. Vagi aquesta consideració i prec a les autoritats pertinents).

Però anem per parts. Abans de 1835 (1) existien a tota Mallorca només 27 escoles públiques primàries. Durant l'any 1835 es crearen 11 escoles més. Entre els anys 1835 i 1842, 24. Entre els anys 1842 i 1852, 56. L'any 1852 estan funcionant 106 escoles públiques a Mallorca i l'any 1869 n'hi ha 161. L'existència d'aquest nombre d'escoles al segle XIX suposava: idèntic nombre de mestres, amb títol o sense, això ja és una altra cosa; idèntic nombre del que després s'ha dit «unitats escolars», és a dir, que cada escola tenia un sol mestre o mestressa amb tots els atlots que hi cabien de totes les edats (2) (només a principis del segle XX hi hagué a Ciutat una escola «graduada» i aquest era el seu nom: l'Escola Gra-

duada, precisament, o també Escola de Llevant, després Col·legi Nacional «Gabriel Alzamora López». Després ja gran part de les escoles s'han organitzat com a graduades); i un sou d'autèntica misèria pagat, sovint, amb un any o més de retard, pels ajuntaments, segons les seves possibilitats econòmiques o caciquisme regnant a cada municipi; un lloc on es feia l'escola, gairebé mai construït per a tal fi, ja que lo normal, en aquells moments, era que «l'escola pública» estàs a la mateixa casa del mestre, o bé a una casa particular llogada per l'ajuntament, freqüentment no massa apropiada ni amb condicions higièniques (3); uns mètodes disciplinaris basats en els càstics corporals administrats en suficients dosis que justificassin allò de «la lletra amb sang entra»; i, en fin, suposaven les escoles del segle XIX i també de començaments del XX, uns mètodes pedagògics i didàctics repetitius i d'un nivell baixíssim de cultura i instrucció. (4)

Per altra banda, la falta d'assistència a l'escola era gran i l'analfabetisme, a finals de segle a les illes cobria un percentatge voltant el 85 per cent de la població.

L'any 1900 es creà el Ministeri d'Instrucció Pública, i l'any 1901, per decret de 26 d'octubre, essent ministre el Comte de Romanones, els mestres nacionals passaren a ésser funcionaris de l'Administració Central, es a dir, no havien de cobrar ja dels

ajuntaments, sinó de l'Estat. A principis de segle XX l'Escola Normal estava integrada dins l'Institut, fins que l'any 1917, dia 17 d'octubre, s'inaugurà l'edifici de l'Escola Normal, on avui està l'Institut d'Ensenyament Mitjà «Joan Alcover».

Fins als anys vint poca cosa es va fer en quant a escoles noves. En temps de la Dictadura (1923-1930) quan Guillem Forteza ja era Arquitecte escolar, es va assolir el major índex de creació d'escoles (sense incloure la Segona República): es crearen a tota Espanya unes 1.000 escoles cada any. A les Balears, essent Inspector d'Ensenyament Primari D. Joan

(1) Arxiduc Lluís Salvador. «Die Balearen». Mallorca. Parte General. Trad. del alemany per J. Sureda Blanes. Impremta Mossèn Alcover. Ciutat. 1963. pp. 99-100.

(2) L'any 1877 l'informe estadístic del Ministeri francès d'Educació afirmava que «la plupart des écoles laïques n'ont qu'une classe et n'emploient qu'une seule personne». Cipolla, C. «Educación y desarrollo en occidente». Ed. Ariel. Barcelona. 1970. pàg. 36. Això és el que també passava aquí.

(3) «En una época en la cual la medicina y la higiene no eran, por lo general, adecuadas, el simple hecho de poner juntos a un buen número de niños en una habitación sucia y mal acondicionada podía fácilmente ser causa de infecciones... Sobre la situación de las escuelas inglesas se sabe que en las Poor Laws Schools, los efectos del hacinamiento son evidentes y las infecciones hacen fácilmente presa en los infantes... Es necesario admitir que la asistencia escolar parece disminuir a causa de las muertes violentas, y lo mismo se puede decir de las enfermedades zimóticas, viruela aparte. En cambio por lo que se refiere a la tisis, la mortalidad producida por esta enfermedad parece estar en positiva relación... con la asistencia escolar... De todas las infecciones, las más comunes son las derivadas de las chinches. Es difícil determinar la medida en que contribuyen a estas enfermedades la escuela y el hogar familiar, respectivamente».

Cipolla, C. op. cit. pàg. 35-36. Aquesta cita es refereix a Anglaterra, però podem suposar que a casa nostra les condicions higièniques no eren massa diferents. Tenim començada una investigació sobre la situació higiènica de les escoles del s. XIX a les nostres illes.

(4) E. Levasseur a «Rapport sur l'instruction primaire et secondaire». Paris. 1875, pàg. 54 diu que al voltant de la meitat del s. XIX a les escoles espanyoles només s'ensenyava la lectura del catecisme. I l'Arxiduc Lluís Salvador, op. cit. pàg. 99, explica: «La primera enseñanza es en Mallorca un fruto moderno. En 1835 todavía estaba a un nivel muy bajo. Podían darse por muy satisfechos los pueblos donde había un convento, o un cura, que enseñaba las nociones más elementales: leer, escribir, las cuatro reglas, el catecismo y un poco de gramática.

Capó, com ja hem dit, a la seva primera època, es construïren gran quantitat d'escoles i algunes es començaren en temps de la Dictadura i s'acabaren en temps de la República, per exemple i entre altres, l'extraordinària Escola Nacional de Santanyí. (Fer una escola d'algunes unitats en aquells ays durava, sovint, cinc a sis anys, al menys). D'aquest temps són, entre altres, les Escoles de Sa Pobra, Vilafranca de Bonany, i Casablanca a Ciutat).

Ara bé, des de la proclamació de la Segona República espanyola, el 14 d'abril de 1931, l'interès de les autoritats per fer escoles va superar qualsevol època i moment històric, molt per damunt, inclús, de l'actual.

La situació escolar era molt lamentable. Segons Rodolfo Llopis, que va ésser Director General d'Ensenyament Primari en temps de la República, hi havia al carrer sense escolaritzar un milió i mig d'infants. Per altra banda, l'analfabetisme encara era d'un 32 % dins el conjunt de la població espanyola, (entre nosaltres, probablement, era molt més alt). El mateix Llopis (5) diu a un article de gener del 1932: «No había manera de poseer una estadística medianamente seria que nos advirtiese del número y calidad de las escuelas existentes, del número de maestros, de su matrícula y de su asistencia». El govern republicà cregué urgent aprovar un pla quinquenal pel qual es crearien 5.000 escoles cada any, menys el primer en què se'n crearien 7.000, i presentà a les Corts un projecte de llei per a concertar un préstec de 400 milions de pessetes per a construccions d'escoles, projecte que fou aprovat pel Parlament dia 16 de Setembre de 1932. Aquests 400 milions s'havien de gastar en vuit anys, que juntament amb el 200 milions que, aproximadament, aportaven els ajuntaments, sumaven 600 milions de pessetes. Això representava, no solament el major esforç econòmic realitzat fins llavors en educació al nostre país, sinó el major esforç que en aquell moment realitzava qualsevol país. (6)

¿I a casa nostra, com es conegué aquest interès per l'ensenyament en temps de la República?

Havent arribat a les nostres mans una llibreta (7) en la qual anotava Guillem Forteza els encàrrecs que li eren confiats, podem donar una relació, no exhaustiva, però sí molt detallada, d'escoles que es començaren els anys trenta. Les dades són del dia en què l'encàrrec li és formulat.

ANY 1931

30 d'agost.—So'n Carrió.

31 d'agost.—So'n Servera, Alaró, Muro, Puigpunyent, Algaida, Santa Maria, Ciutadella de Menorca, Llubí.

1 de setembre.—Maria de la Salut, Costitx, Lloseta.

Escola graduada de Sa Pobra, segons plans de G. Forteza

2 de setembre.—Esporles, Valldemossa.

3 de setembre.—Capdellà.

4 de setembre.—Capdepera, Sóller.

5 de setembre.—Selva, Caimari, Alqueria Blanca, Llobarç, Santa Gertrudis (Eivissa), Manacor, Ses Marjades (Sóller), Escoles de La Murtera, So'n Negre, Puig de l'Anel i S'Espinar (Manacor), Alcúdia, Pollença, Marratxí, Campanet, Búger, Pressuposts escoles de Formentera, Plan Escola de Sant Josep (Eivissa), Plans i Informe de l'Escola de Sant Carles (Eivissa), Artà, Petra, Bunyola.

6 de setembre.—Banyalbufar.

11 de setembre.—Informe del projecte d'Escola de D. Josep Alomar a Ses Salines.

14 de setembre.—Sineu.

23 de setembre.—Escoles de So'n Mesquida, So'n Calderó i So'n Prohens (Felanitx), Porreres.

26 de setembre.—Binissalem.

29 de setembre.—Campos.

12 d'octubre.—Plans edificis provisionals per escoles a Eivissa.

12 de novembre.—Port de Felanitx (colònies).

13 de novembre.—Felanitx.

16 de novembre.—Jaume I (Santa Caterina de Ciutat).

17 de novembre.—Consell.

18 de novembre.—So'n Macià (Manacor).

29 de novembre.—Adaptació plans Escola So'n Negre (Felanitx) per enviar al Ministeri per a la graduació.

ANY 1932

7 de gener.—Concurs edificis escolars per l'Ajuntament de Palma. Projecte de Grup de 12 graus a l'Avinguda Estanislau Figueres. (8)

8 de gener.—Id. Projecte d'un grup de tres seccions.

15 de gener.—Id. Grup de 12 seccions, carrer Cecilio Metelo.

20 de gener.—Projecte de Grup de 8 seccions a So'n Espanyollet (Ciutat).

25 de gener.—Projecte de Grup de tres seccions per Génova (Ciutat).

2 de febrer.—Projecte de Grup Escolar de vint seccions per Lluçmajor. (guanyat).

3 de febrer.—Exhort sobre subvencions de l'Estat per escoles. Escola de Petra.

5 de febrer.—Informe sobre el Pressupost que es demana per l'Escola Normal.

17 de febrer.—Projecte d'Escola per Sant Antoni Abad (Eivissa).

18 de febrer.—Moscarí, Biniamar.

Les anotacions de l'esmentada llibreta es refereixen ja a l'any 1937. Cal dir, però, que l'any 1932 també

(5) Revista de Pedagogia, vol. XI, maig 1932.

(6) Pérez Galán, Mariano. «La enseñanza en la Segunda República Española». EDICUSA. Madrid. 1975. pàg. 46.

(7) Hem d'agrair molt sincerament aquesta delicadesa a Felisa Forteza Steegman, neboda i fillola de Guillem Forteza i, actualment, Professora encarregada de la càtedra de Llengua anglesa i Secretària de l'Escola Universitària de Professorat d'E.G.B. de Ciutat, (antiga Escola Normal).

(8) En aquests moments és l'Avinguda General Primo de Rivera. Es refereix a un edifici nou per a l'Escola Graduada de Llevant, del qual només es posaren els fonaments i que havia de tenir uns jardins i camps agrícoles que havien d'arribar fins a l'actual Plaça del General García Ruiz, quedant, així, un edifici simètric al Grup Escolar Jaume I, de Santa Caterina.

GENER [1932]

143 - Dia 7 Concurs Edificis escolars per l'Ajuntament de Palma Projecte de grup de 12 grans a l'Avinguda de Estanislau Figueras.

144 - Dia 8 - Id Projecte de material grup - L'obra solució.

Una plana de la llibreta de G. Forteza, amb les anotacions d'encàrrecs.

145 - Dia 10 - Igual Projecte de un grup de tres seccions "Finestres Verdes".

començà les escoles següents: Montuïri, i So'n Serra, La Soledat i Sant Jordi, a Ciutat.

ANY 1937

2 de gener.—Camp d'Esports a l'Institut i Camp d'Instrucció Premilitar.

14 de gener.—Projecte de jardí en el pati de l'Institut de 2.ª Ensenyança.

16 de gener.—Pla d'adaptació d'una Capella a l'Escola Graduada a Llevant.

Projecte d'urbanització de l'Avinguda entre l'Institut i l'Escola Normal.

25 de febrer.—Projecte d'Escola d'Arts i Oficis a Sa Pobla.

Projecte de Pabelló de Pàrvuls a Sa Pobla.

25 de novembre.—Projecte d'Escola de Sant Llorenç.

Projecte d'Escola de Pòrtol.

ANY 1940

16 de febrer.—Reforma escola nines a Sa Pobla.

19 de febrer.—Institut de 2.ª Ensenyança a Sa Pobla.

Sembla que és suficient aquesta enumeració d'escoles per a veure quina va ésser la política escolar desde el 1931; la quantitat de 55 escoles, al menys, que es projectaren del 30 d'agost fins al 31 de desembre del primer any de la República, no pot

ésser més eloqüent. No totes s'acabaren però, i seria molt interessant investigar perquè (el cas més conegut potser sia el de Porreres, que havent-se projectada la seva escola als anys trenta, fins fa uns mesos, exactament dia 24 d'abril de 1976, no ha estat inaugurada, en aquest cas molt ben inaugurada, ja que vingué en persona el mateix ministre d'Educació i Ciència).

Les escoles construïdes per l'arquitecte Forteza estaven molt ben fetes (gran part encara demostren una solidesa i qualitat de construcció molt superiors a les construïdes en l'actualitat), sense escatimar espai, els temps eren molt diferents i els terrenys costaven molt més poc, i tenien un estil o bé mallorquí amb influències del renaixement italià (Santanyí, Sa Pobla, Vilafranca de Bonany, Valldemossa, etc. amb els característics arcs), o bé més funcional (Llucmajor, Montuïri, Jaume I de Ciutat, etc.).

Només el Pla de Construccions Escolars promogut per l'Ajuntament de Ciutat l'any 1968 (9), essent Regidor de Cultura Gabriel Tous Amorós, i pel qual es construïren els Col·legis Nacionals «Infante D. Felipe (a El Molinar de Ciutat), «Víctor Hellín Sol», (a Génova), «Eugenio López y Lóuez» (antic Grup Escolar «Cecilio Metelo»), «Gabriel Alzamora López»,

(antiga Escola Graduada de Llevant), «Máximo Alomar Josa», (a El Terreró), «S'Indioteria», «Grup Vivendes Sindicals de S'Indioteria», «So'n Cladera», «So'n Ximelis», «So'n Sardina», «So'n Gotleu», «So'n Quint», «Marià Aguiló» (a So'n Cotoner), «Camp Rodó» i les escoles graduades de «S'Aranjassa», «So'n Anglada» i «So'n Riera», romp l'abandó continuat i quasi total en què havia caigut l'ensenyament primari estatal des de l'any 1939.

5 maig 1976

Jaume Oliver

(9) Ayuntamiento de Palma de Mallorca. «Cinco años de promoción educativa. 1968-1973». Gráficas Jorvich. Palma 1973.

En el cinquantenari de la mort de Joan Duran i Pineda (1888-1926)

L'«Escuela Nueva» d'Alaior, fita important de la pedagogia racionalista

per Josep M. Quintana

Joan Duran cap al 1914

A Miquel Sintès i Joan Seguí
que tant aprenueren d'es mestre Duran.

Ningú no ha sintetitzat encara l'encontrada història menorquina de la primera part del segle XX. L'intent és temptador i atemoritzant ensems, ja que només forgant un poc, hom s'esvera de la riquesa de matisacions que ofereix la nostra realitat socio-política. A més a més, ben aviat es comprova que el fet de la insularitat condicional gairebé absolutament —per bé o per mal— la nostra realitat i marca els fets d'una manera tan especial com decisiva.

Jo vaig néixer a Alaior, poble que s'alça orgullós damunt un pujol al centre de l'illa, poble de gent coratjosa i emprenedora, però també radical i fàcilment dividida.

Al llarg dels últims anys, i donat el context socio-polític que ens ha tocat viure, les disputes i els enfrontaments havien perdut, a cop de vista, el seu pregon significat polític, i si als anys trenta les disputes eren entre monàrquics i republicans, als anys seixanta eren entre catòlics integristes i progressistes, però a l'observador perspicaç no se li escapa l'arrel de les pugnes ciutadanes i preveu —no sens un cert temor— el retorn al seu lloc corresponent de les aigües que amaren les ideologies dels meus estimats paisans.

Les darreres reminiscències polítiques que jo record de la meua infantesa les encarnaven les societats que vulgarment coneixíem com **Es Cassino** i **Es Rincó**, noms que havien substituït els més desperts i significatius d'**Es Monarca** i **Es Comité**, que a la vegada eren els noms populars del **Centro Monárquico** i del **Círculo Democrático y Republicano**.

Evidentment totes aquestes antinòmies han anat bastint el nostre caràcter i expliquen un poc la nostra realitat. I no oblideu que si Alaior va tenir **Cruz y Espada**, **semanario católico radical**, com a portaveu de l'extremíssima dreta menorquina, va tenir també **El Porvenir del Obrero**, setmanari i portaveu destacat de la ideologia llibertària.

DE L'«ESCUELA LIBRE» a L'«ESCUELA NUEVA»

Menorca presenta durant el primer terç del segle XX un aspecte genuí i fortament diferenciat del de Mallorca i de la Península. A la meua terra no van existir els partits monàrquics de torn. Simplificant —amb el perill que té tota simplificació— diré que a Menorca hi havia dos grans grups polítics: Monàrquics i Republicans, si bé hem de reconèixer que, a partir del 1918, sobretot, també els socialistes s'han organitzat i els sindicalistes, a diferents pobles, tenen una força considerable.

Els dos diaris de pes que es publicaven a Maó eren **El Bien Público**, diari monàrquic, i **La Voz de Menorca**, diari republicà. Evidentment que dins el cos monàrquic hi havia certes diferències, així mateix dins el cos republicà, però cal reconèixer que, si més no al primer quart de segle, aquestes foren minses i gairebé despreciables.

Cap al 1907, el **Círculo Democrático y Republicano** d'Alaior aprovà la creació i els sosteniment d'una escola racionalista a l'estil de l'Escola Moderna que Ferrer i Guàrdia havia fundat a Barcelona.

El primer que la regentà fou Joan Mir i Mir (personatge maonès no massa conegut i que és, possiblement, una de les personalitats més sobresortints del primer terç de segle), però aviat es va veure que calia encarregar la feina a un professional, pel que cridaren un jove mestre sabadellenc nomenat Joan Duran i Pineda, que anà a Alaior i organitzà l'escola al mateix local del **Círculo**, sota el nom d'**Escuela Libre**.

Josep Alberola, continuador —encara que amb molt diferents mètodes— de l'obra de Duran, dirà arran de la seva mort amb aquell llenguatge espès que el caracteritzava: «**El maestro Durán fue un 'pionero' que desbrozó el camino y con serena intrepidez supo abrir un rectilíneo sendero entre la enmarañada y abrupta selva de añejos prejuicios y tenebrosos atavismos que impedían en Alaior, como en otras muchísimas partes, el avance vigoroso hacia nuevos horizontes, perspectivas y estadios del progreso altamente humano, de una ética luminosa, hen-**

chida de prometedoras esperanzas de un futuro de libertad y de amor».

Poc temps després, l'escola passà a ocupar el local de **Paz y Unión**, societat obrera de socors mutus, però el 1912, degut a les pressions dels adversaris, va veure's obligada a tancar les portes. Duran feia llavors escoles particulars, però les gestions a prop de les autoritats i gràcies als diners que enviaren alaiorencs emigrats a Buenos Aires, que es reunien als locals d'una societat que havien fundat nomenada **Instrucción Popular**, hom pogué reemprendre l'edificació d'una escola de nova planta que s'inaugurà el 1915 sota el nom d'**Escuela Nueva**, una vegada els fou denegada la petició de reimposar l'antic nom.

Amb Duran fins el 1926, salvant una petita interrupció (1917-18) durant la qual fou regentada per Alban Rossell; amb Josep Alberola fins al 1930 i amb Josep Xena fins la Guerra Civil, **S'Escola Laica** (aquest fou el seu vertader nom popular) no deixà de funcionar en cap moment.

EDUCACIÓ INTEGRAL, PARTICIPACIÓ DELS PARES, ESCOLA ACTIVA I AMOR A LA NATURA

Els qui vàrem néixer molts anys després de la Guerra Civil n'hem sentit parlar ben poc de l'Escola racionalista, i tot el que hem sentit ha estat més aviat confús i mancat del rigor més elemental. És evident que no hem de caure en l'error contrari de convertir aquella institució en un paradís de l'ensenyança —entre altres coses perquè de paradisos a la terra no n'hi ha— si bé crec que puc afirmar que els esquemes mentals que imposaren els guanyadors de la Guerra Civil han simplificat i deformat el que fou vertaderament l'Escola tot presentant-la com a un lloc de perdició on tan sols es predicaven els postulats de l'amor lliure.

L'**Escola Moderna** de Ferrer i Guàrdia va ser possiblement una institució més aviat quimèrica que responia a concepcions massa seguit utòpiques, però també és cert que al seu acull se forjaren homes altament responsables i d'una personalitat molt definida.

A Alaior, el mestre Duran marcà amb la seva forta personalitat tot una generació i encara és recordat, entre els seus alumnes, amb un afecte singular.

«**Ingenuo sería** —escrivia Alberola tot recordant Duran— **todo propósito nuestro que limitase la escuela a una exclusiva acción educativa**». L'escola oficial, que havia llegat el passat històric posseïa una organització regida per una direcció merament instructivista. Duran havia llegit Dewey i creia —com aquell— que l'escola havia de considerar-se com una «**comunitat social embrionària**». No podia ésser, com massa sovint havia passat, que l'infant fos considerat com un ent abstracte. L'educació no consistia en una instrucció purament científica, sinó que havia d'afavorir tot el desenvolupament integral de l'individu.

En aquest sentit era imprescindible una col·laboració dels pares. Duran havia dit moltes vegades que l'error més greu era de creure que l'escola era funció única i exclusivament del mestre. L'escola havia d'ésser una aliada de la família. Així doncs, era del tot necessari que els pares assistissin a les reunions periòdiques, que tinguessin un contacte constant amb el mestre, que parlassin de l'infant i que exigissin sempre explicacions del complex problema d'educar llur fill racionalment.

Enfront de l'anquilosament tradicional, l'**Escola Moderna** havia posat en pràctica una novetat important: l'escola activa. El mestre anava anotant totes les reaccions dels seus alumnes davant la necessitat d'exposar llur pensament. Qualsevol visita a algun museu, qualsevol excursió, anaven seguides d'un diàleg. Els al·lots discutien entre ells i exposaven les seves pròpies experiències. El diàleg de vegades es feia difícil, llavors el mestre adquiria el paper de moderador i dirigia la conversa.

Local de l'«Escuela Nueva» d'Alaior, inaugurat l'any 1915

Una de les principals característiques era, no obstant això, l'amor a la natura. Els llargs passejos pel camp eren una constant en la vida del mestre Duran i els seus deixebles. Sortien d'Alaior, terra endins i passaven tardes senceres parlant de botànica, d'astronomia i de Ciència. Potser aquesta tendència a valorar la natura —com ha apuntat Saladrigas— (1) es dirigia més que a experimentar el goig de la seva bellesa, a fer que els infants arribassin a capir el misteri de l'ordenació i les lleis que la regulen.

LAICISME I HUMANISME

Aquí entrem en el nucli essencial de la filosofia racionalista. El mestre Duran era una mescla de lliurepensador i d'asceta. A les seves classes diàries, a les llargues passejades pel camp, parlava serena i llargament. Era amable i gentil envers la majoria de la gent i la seva ètica, molt a prop de l'epicúrea, el feia parlar sovint del plaer, entès en el sentit més pregon de la paraula. Aquest plaer ha d'ésser quelcom pur, sense mescla de dolor, durader i estable, i ha de deixar l'home, en última instància, senyor de si mateix, lliure, imperturbable.

Entenent així el plaer, és evident, doncs, per Duran, que molts dels plaers sensuals s'han d'eliminar i han de deixar pas a d'altres més subtils i espirituals. A les pa-

(1) Saladrigas, Robert.—**L'Escola del Mar i la renovació pedagògica de Catalunya**. Edicions 62. Barcelona, 1973.

Joan Duran i Pineda
amb els seus alumnes
cap al 1915

rets de la seva escola hi havia unes alegories que mostraven la malvestat del vici. La lluita contra el vici! L'home sencer no ha de fumar, no ha de beure, no s'ha de sentir lligat per cap d'aquests mals nomenats plaers sensuals que l'esclavitzaven.

L'ideal del savi és per Duran —com també ho fou per Epicur— el de l'home serè, moderat en tot, regit per la temperança, que conserva un perfecte equilibri en qualsevol circumstància. Ni l'adversitat, ni el dolor, ni la mort, l'han d'alterar.

És evident, doncs, que la filosofia racionalista, tot sostenint que les principals fonts del temor eren la por a la mort i la religió, intentàs de superar-les. Epicur no havia cregut mai que la religió pogués ésser un consol enfront de la mort, ans el contrari, la interferència sobrenatural en el curs de la natura li semblava un motiu de terror. Així també ho creia Duran. El laïcisme s'imposava. «De Déu no n'hem de parlar ni per bé ni per mal» —havia dit mestre—. Calia que la religió fos superada.

Coneixia Duran l'obra de Lucreci? No ho sé, potser no, però el seu pensament està d'acord amb aquell magnífic troç de la seva obra: «Quan la vida humana, als ulls de tots, jeia aterrada opresa per la feixuga religió, el cap de la qual es mostrava, des de les religions celestials, amenaçant els mortals amb el seu aspecte terrible, el primer, un grec, un home mortal, gosà aixecar en contra els seus ulls i, el primer, posar-s'hi davant; no el deturà la fama dels déus, ni els llamps, ni la remor amenaçadora dels cels, ans la seva ardidesa en fou excitada i el coratge del seu esperit, per a desitjar ésser el primer a trencar l'estret clos de les portes de la natura. Així la força vigorosa del seu esperit triomfà i anà més enllà de les enceses muralles del món i recorregué el tot immens amb el pensament i l'esperit, d'on tornà victoriós per dir-nos això que pot néixer i això que no pot, i finalment quines són les lleis que delimiten la potestat de cada cosa, profundament, segons fites inesborrables. Per això la religió, a son torn, fou calcigada i vençuda, i la victòria ens ha aixecat fins al cel». (2)

Així mateix havia d'ésser superada la por a la mort. «Quant a la mort —va escriure Duran— pensau com més us satisfagui, però no oblideu mai que aquests pensaments vostres son divagacions i que, com a tals, no són pas veritats, sinó tan sols necessitats del nostre esperit investigador. I com a tals necessitats han d'estar molt lluny del fanatisme que significa imposició, i la imposició és negació de la llibertat, i sense llibertat no hi ha moral, i sense moral no hi haurà humanitat feliç». (3)

El Laïcisme flagrant de l'Escola abocava irremissiblement a un humanisme alt i sublim que es basava en el respecte sagrat a la llibertat individual i en l'afany d'atendre, per damunt de tot, les qualitats essencials que donen la mesura autèntica de l'ésser humà.

JOSEP M. QUINTANA

(2) Traducció de la «Fundació Bernat Metge» *De la Natura*, I, 62-79.

(3) Aquesta i altres frases entre cometes han estat tretes d'un full especial que publicaren els deixebles de Joan Duran en el quart aniversari de la seva mort.—Tipografia Mahonesa. Maó, 1930.

El Drach

BIJUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

Angela

MERCERIA

Randes - Cintes

Botons - Corbates

Especialitat en articles de modisteria

R. Muntaner, 40 - Tel. 29 37 67

Jaume II, 33 - Tel. 21 14 24 CIUTAT

R. Cavaller
76

Autoritarisme i educació

L'educació a la postguerra

...pero sí quiero anticipar que la futura universidad española ha de tener la contextura política y el estilo del Nuevo Estado. Ello significa que pensamos en primer término en infundir a la Universidad el mismo sentido militar que trae el Estado. Ningún afán de cultura, ningún derecho docente deberá considerarse excluido de la órbita universitaria. En la Universidad de España han de convivir la Iglesia, el Estado y la Sociedad en perfecta armonía porque el liberalismo ha desaparecido ya para siempre de entre nosotros.

(Del discurs de l'Excm. Ministro de Educación Nacional Sr. Ibáñez Martín en la inauguració del curs acadèmic de 1939-1940 a la Universitat de Madrid. **La Última Hora**, dilluns 23 d'octubre de 1939)

TEXTOS

Circular del Sr. Gobernador ordenant que es parli castellà.

(... ..)

Asimismo debe emplearse exclusivamente el castellano en la relación de la vida Escolar entre maestros y alumnos, aún fuera de las horas oficiales de clase, habida cuenta del carácter eminentemente nacional que ha de imprimirse a la Enseñanza...

(... ..)

Confía el Gobernador en que ha de bastar esta advertencia y en que no tendrá necesidad de imponer ninguna sanción, que por otra parte, no vacilará en aplicar en el caso de cualquier denuncia que se formule por olvido o desobediencia de esta disposición.

Palma 11 de Diciembre de 1931
Año de la Victoria

El Gobernador Fernando Vázquez

(**La Última Hora**, n.º 14.183, sección **Informaciones**, pág. 3. Dilluns, 11 de desembre de 1939)

Sobre la libre iniciativa de los investigadores campea con fuerza poderosísima el Estado, reservándose el

derecho de encauzarla y subordinarla a las necesidades de la Patria.

(**La Última Hora**, n.º 14.171, pág. 1 D'un article editorial: Por la Ciencia Española. Dilluns 27 de novembre de 1939)

SEU de Magisterio - Orden

Se ordena a todos los afiliados al S.E.U. que cursen estudios de Magisterio que se presenten el próximo viernes día 17 a las 7 y media de la tarde en el local de nuestra academia obrera (Concepción 106). Los que falten y no aleguen anteriormente excusa justificada serán castigados con arreglo a nuestra tabla de sanciones.

Palma a 15 de Mayo de 1940. El Delegado Provincial Accidental de Organización del S.E.U.

(**La Última Hora**, n.º 14.316. Pág. 3. Día 17 de maig de 1940)

9 de Febrero: Estudiantes Caídos

Quien se aparte del buen camino será, tarde o temprano, castigado. Y no hay más camino que aquel regado por la sangre de nuestros Caídos.

(**La Última Hora**, n.º 13.936. Sección **Informaciones**. Pág. 3)

La formación juvenil depende de la concordancia de unidad de actividades entre la Parroquia, la Escuela y el Frente de Juventudes, puesto que la nueva personalidad del Español, está en el deber de estimar como suyas las instituciones de nuestro frente juvenil que en definitiva es institución complementaria de la Escuela y sepan los señores Maestros que si mi Autoridad se halla dispuesta a prestarles todo mi apoyo y asistencia en defensa de sus derechos y por el prestigio de sus santas funciones, también lo estoy a exigir el cumplimiento de este llamamiento en los que no andaré remiso, cuando la justicia y el interés de la Patria exijan la imposición de sanciones.

El Gobierno Civil de mi mando, estará atento y vigilante a la marcha de la vida escolar de la Provincia y téngase en cuenta que toda actitud que lo estorbe y dificulte, será rápida y enérgicamente eliminada.

Palma de Mallorca, 9 enero de 1945
El Gobernador Civil M. Veghison

(**Correo de Mallorca**, 10 de gener de 1945. Pág. 2. Del punt número 4 d'una circular del Governador Civil als batles i mestres sobre classes d'adults)

Oda a la llibertat

de Paul Eluard

*Sobre els meus quaderns d'escolar
Sobre el meu pupitre i els arbres
Sobre l'arena sobre la neu
Escriu el teu nom*

*Sobre totes les pàgines llegides
Sobre totes les pàgines blanques
Pedra sang paper o cendra
Escriu el teu nom*

*Sobre les imatges daurades
Sobre les armes dels guerrers
Sobre la corona dels reis
Escriu el teu nom*

*Sobre la selva i el desert
Sobre els níus sobre les genetes
Sobre l'eco de la meva infantesa
Escriu el teu nom*

*Sobre les meravelles de les nits
Sobre el pa blanc de les jornades
Sobre les èpoques promeses
Escriu el teu nom*

*Sobre les meves robes d'atzur
Sobre l'estany sol marcit
Sobre el llac lluna viva
Escriu el teu nom*

*Sobre els camps de l'horitzó
Sobre les ales dels ocells
I sobre el molí de les ombres
Escriu el teu nom*

*Sobre qualsevol ràfega d'aurora
Sobre la mar sobre els vaixells
Sobre la muntanya folla
Escriu el teu nom*

*Sobre la molta dels núvols
Sobre les dificultats de la dissort
Sobre la pluja espessa i fada
Escriu el teu nom*

*Sobre les formes brillants
Sobre les campanes de colors
Sobre la veritat física
Escriu el teu nom*

*Sobre els viaranys joiosos
Sobre les singladures traçades
Sobre les places farcides
Escriu el teu nom*

*Sobre el llum que s'encén
Sobre el llum que s'apaga
Sobre totes les meves cases
Escriu el teu nom*

*Sobre el fruit tallat en dos
Del mirall i de la meva cambra
Sobre el meu llit conquilla buida
Escriu el teu nom*

*Sobre el meu ca golós i delicat
Sobre les seves orelles alçades
Sobre la seva pota maldestra
Escriu el teu nom*

*Sobre el trampolí de la meva porta
Sobre els objectes familiars
Sobre l'ona del foc beneït
Escriu el teu nom*

*Sobre tota disciplina acordada
Sobre el front dels meus amics
Sobre cada mà que s'allarga
Escriu el teu nom*

*Sobre el mirall de les sorpreses
Sobre els llavis atents
Vincl sobre el silenci
Escriu el teu nom*

*Sobre els meus refugis destruïts
Sobre els meus fars enderrocats
Sobre els murs del meu avorriment
Escriu el teu nom*

*Sobre l'absència sense desig
Sobre la soledat despulsa
Sobre els marges de la mort
Escriu el teu nom*

*Sobre la salut retornada
Sobre el risc desaparegut
Sobre l'esperança sense record
Escriu el teu nom*

*I pel poder d'una paraula
Començ de bell nou la meua vida
Sóc nat per conèixer-te
Per anomenar-te
Llibertat*

Traducció de J. Serra

Alaró, vila elèctrica

En el 75.^è aniversari de la introducció de l'electricitat a Mallorca

Dia 15 d'agost, festa de l'Assumpció, de la Mare de Déu d'Agost entre el poble de la pagesia, se compliren 75 anys, tres quarts de segle actual, de la inauguració de la primera central elèctrica a Mallorca. Perquè fou, precisament, el 15 d'agost de 1901 que s'estrenà la il·luminació elèctrica dels carrers d'Alaró, mentre tocaven les completes solemnes de Sant Roc, patró del poble per invocat contra la pesta.

La fàbrica s'instal·là en el carrer «Qui no passa» —anomenat així perquè no tenia eixida—, carrer on hi havia la primera i modesta plaça de toros del poble. Era una central tèrmica. La màquina de vapor havia estat construïda a Barcelona i tenia una potència de 100 cavalls. Comprenia dues calderes batiades amb els noms de Jerònia i Coloma, familiars dels fundadors. La dinamo era també de fabricació catalana i arribava a les 800 revolucions per minut. La corrent seria de 150 volts.

Lavors Alaró començava a industrialitzar-se, a passar de poble rural al sabateratge i a adquirir la fesomia econòmica que l'ha caracteritzat després. A cada casa se solia instal·lar un sol llum provist d'un llarg cordó, que permetia el trasllat còmode a les distintes habitacions a il·luminar. Era una solució modesta, provisional i econòmica.

Beneï la flamant central el Vicari General de la diòcesi, Mossèn Antoni M.^o Alcover, l'entusiasta folklo-

rista de les «Rondaies mallorquines», apòstol i herald ja de la llengua de Mallorca.

Alaró estava unit aleshores a l'estació de Consell del Ferrocarril de Mallorca, per un curiós tren local, ramal de tracció animal a la pujada i de simple inèrcia —degut al desnivell—, a la davallada. I el tren de foc —la locomotora— arribà esser servici extraordinari també al poble, durant les festes patronals, traçant la gentada de curiosos d'arreu de l'illa que volien contemplar la meravella d'aquell invent embruixat de l'electricitat.

¿I com un poble tan apartat, que comptava llavors uns milers d'habitants —inclòs Consell com a llogaret—, s'havia anticipat a Palma i a les altres ciutats de Mallorca en la implantació d'un invent tan prodigiós i revolucionari?

El fet paradoxal se degué als germans Perelló, don Gaspar i don Josep, fills de l'amo de Ca'n Bereiol, que aportaren a l'empresa la seva iniciativa, intel·ligència i entusiasme, i, a més, hi arriscaren la fortuna personal.

Se n'admirava el poble, en gloses, recordant el pare dels fundadors:

L'amo En Miquel Bereiol,
d'allà on sou treis el cap,
i veureu s'electricitat,
que es vostos fills han posat:
de un llum de molt de consol.

¿De quin dels dos germans partí la inspiració, la idea motriu, l'impuls inicial creador de tota obra humana?

L'any 1952, quan el cinquantenari de l'electrificació d'Alaró i la proclamació molt encertada de Don Gaspar Perelló com a Fill Il·lustre del poble, hiva haver polèmica, antagonismes i disgusts en la vila, per considerar alguns familiars injusta, per unilateral, la glòria concedida a un sol dels germans.

Certament els dos germans establiren la central elèctrica, però no hi ha proves escrites de qui va esser l'inspirador o promotor de l'obra, punt en el qual radica cabalment el mèrit del fet. Perquè és una idea i la seva planificació posterior en la realitat, i no un simple negoci —indústria o comerç—, això que mereix la consideració i reconeixement públics.

En canvi, la tradició, la veu popular atribueix, explícitament i unànime, la idea, la inspiració i la iniciativa de la central elèctrica a don Gaspar, cosa lògica pel caràcter de cada germà i pels contactes, viatges i residència a Barcelona del personatge.

Les gloses de l'època en són un testimoni eloqüent, fins i tot en la punta satírica que hi afloren:

De Barcelona vengué
a posar s'electricitat.
I n'ha quedat tan enganat,
que no dóna claredat
per fer feina un sabater.

Aquest to befós de la composició popular, al·ludeix a les dificultats i deficiències tècniques que tengué la fàbrica i el fracàs econòmic de l'empresa. En efecte, els dos germans

4CATS

galeria d'art

C/ San Sebastian, 7
Tel. 226493 Palma

Exposa del 20 de setembre al
16 d'octubre:

Arranz Bravo - Artigal - Barceló
Artigues - Bartolozzi - J. Brossa -
R. Canet - G. Carbó Berthol - Camilo
J. Cela - Sara Gibert - R. Llimós -
Gerard Matas - Joan Miró - M. Mom-
pó - Bernat Morell - J. Palou - Pablo
Picasso - A. Sanmartín - Tàpies -
Tarrats - Andreu Terrades - Steva
Terrades - V. Torres - Viladecans

* Obra inèdita a Mallorca

s'arruïnaren en l'obra frustrada, que ara constitueix una de les glòries d'Alaró.

I el poble, agut i despietat observador, condensà en una frase 'apidària i amarga la injusta ironia del destí amb molts de benefactors col·lectius: «L'amo En Gaspar Bereiol, per donar llum a Alaró, es va quedar a les fosques». Una prova més que era don Gaspar el considerat públicament primer personatge de la central elèctrica.

Però el poble que havia cantat i satiritzat també la innovació portentosa, tanmateix intuïa, a la llarga, la grandesa d'aquesta obra. I després de la mort de don Gaspar, ocorreguda en la desil·lusió i pessimisme del fracàs, la comprengué i li rendí la justícia i l'homenatge que li negà la vida. I Alaró li dedicà el carrer «Qui no passa», on vivia, i que encara ostenta el seu nom, i, per mans d'un batle benemèrit i màrtir, fixà a començos de la segona República, una 'àpida de bronze commemorativa en la fàbrica de les seves quimeres i turments.

Després de la guerra civil, en 1952, quan el cinquantenari de la central elèctrica, l'Ajuntament d'Alaró, proclamà a Don Gaspar Perelló, Fill Il·lustre del poble i col·locà un retrat seu en la sala magna del consistori, iniciant així la galeria de notabilitats locals.

Espontàniament i simbòlica, la vida d'Alaró, fa un any, en magnífica gesta col·lectiva, ha pujat la llum elèctrica fins al cim del seu històric Castell i l'ha posada als peus de la Mare de Déu del Refugi, la seva entranyable advocació mariana. Bella manera de commemorar aquestes nocces de diamant de l'electricitat amb Mallorca.

A. AMORÓS BORRAS

Ha mort el poeta insular Enric Arbós i Canyelles

El dia 13 de juliol va morir a Palma el poeta i músic Enric Arbós i Canyelles. Nascut a la Ciutat de Mallorca el 31 de desembre de 1926, professor de Llengua per l'Obra Cultural Balear, cofundador dels quaderns literaris «Ponent» (als quals col·laborà d'una manera continuada) i codirector de la segona etapa de la col·lecció poètica «Sa font de ses tortugues», ens ha deixat una grapada de narracions de gust neopopulista, que són uns vertaders aiguaforts de la vida mallorquina, algunes composicions musicals i dos petits aplecs de poesia: «Tríptic» (Publicacions dels Quaderns Literaris «Ponent», extret del n.º 39-40, 1966), integrat per tres petits poemes afincats dins la tradició de la poesia bíblica de l'Escola Mallorquina, i «Girassols al vent» (Sa font de ses tortugues, n.º 22, 1967), amb incorporació d'elements estilístics propis de les escoles de Postguerra. N'Enric Arbós es manifesta com un poeta civil i religiós d'una breu producció literària, però d'una exquisida delicadesa quasi chopiniana.

Gran apassionat de Mallorca, fou un exemple de fidelitat —des dels moments més difícils— a la nostra Terra, a la nostra Llengua i a la nostra Cultura.

L. VIDAL

NINS

Als meus nebots:

Maria, Joan i Enric

Carn tendra de nou serment.
Bóta, bóta, que éts de goma,
amb ton cos arrodonit.

Canta,
tresca,
balla i
riu.

Bambolles bellugadisses,
planys semblants a violins,
del nin que vol ser pilota
per llançar-se vers els cims.

ENRIC ARBÓS I CANYELLES

(De «Girassols al vent»)

*Ara més que mai
el nostre poble
llaura el seu futur*

O. C. B.: feis-vos-ne soci

SALA PELAIRES
GALERIA D'ART

RAMIS

octubre 76

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

Alegres i oberts

Fa un quant temps que els molins mallorquins
ens oferiren el pressagi d'un bon acolliment...

Però la realitat ha superat totes les nostres previsions.

L'esperit, els costums i el caràcter ens uneixen
més enllà del treball.

A Mallorca, ens hi trobem com a casa...

BANCA CATALANA

A les Balears

PALMA · INCA · MANACOR · SA POBLA · CAMPOS
MAÓ · CIUTADELLA · FERRERIES